

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАКАЗ

м. Київ

02 07 20 19 р.

№ 917

Про затвердження типової освітньої програми
початкової освіти спеціальних закладів загальної
середньої освіти для учнів 2 класу з порушеннями
інтелектуального розвитку

На виконання Закону України «Про освіту», з метою впровадження
Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету
Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87, у спеціальних закладах
загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити типову освітню програму початкової освіти спеціальних
закладів загальної середньої освіти для учнів 2 класу з порушеннями
інтелектуального розвитку (далі- Типова освітня програма), що додається.

2. Ввести Типову освітню програму в дію з 2019/2020 навчального року.

3. Встановити, що при складанні освітніх програм початкової освіти
спеціальних закладів загальної середньої освіти на основі Типової освітньої
програми, затвердженої цим наказом, вилучення з освітнього процесу
предметів інваріантної складової не допускається. Години на їх вивчення
можуть зменшуватися не більше ніж удвічі порівняно з показниками Типової
освітньої програми.

4. Департаментам (управлінням) освіти і науки обласних, Київської
міської державних адміністрацій, керівникам спеціальних закладів загальної
середньої освіти забезпечити необхідні умови щодо реалізації Типової
освітньої програми.

5. Контроль за виконанням цього наказу покласти на першого
заступника Міністра Хобзея П. К.

Міністр

Л. М. Гриневич

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказ Міністерства освіти і науки України
від 02 липня 2019 р. № 917

Типова освітня програма для учнів 2-го класу з порушеннями інтелектуального розвитку

Пояснювальна записка

Метою початкової освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку є особистісне становлення учнів, розвиток їхніх пізнавальних здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей та розвиток самостійності, творчості, пізнавальної активності, що забезпечують їхню готовність до життя в демократичному суспільстві, продовження навчання у відповідних спеціальних закладах загальної середньої освіти II ступеня.

Типову освітню програму для учнів 2-го класу з порушеннями інтелектуального розвитку розроблено відповідно до Закону України «Про освіту», Концепції Нової української школи, Державного стандарту початкової освіти (2018 р.), з урахуванням Типових освітніх програм для закладів загальної середньої освіти¹, сучасних досягнень спеціальної педагогіки та психології щодо навчально-пізнавальних можливостей дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Типова освітня програма для учнів 2-го класу з порушеннями інтелектуального розвитку є логічним продовженням вивчення навчальних предметів та інтегрованих курсів, що вивчалися в 1 класі.

Реалізація корекційно-розвиткових завдань у процесі навчання учнів з порушеннями інтелектуального розвитку полягає в особистісному розвитку школярів, активізації їхньої пізнавальної діяльності та створенні позитивної мотивації до навчання; розвитку мовлення та комунікативної діяльності, сприянні розумовому, моральному, фізичному, соціокультурному та естетичному розвитку особистості; формуванні вміння вчитися.

У програмі подано відповідний зміст кожного навчального предмета чи інтегрованого курсу, визначено вимоги до конкретних очікуваних результатів навчання (предметно-орієнтовані компетентності); охарактеризовано життєву компетентність учнів. У пояснювальній записці до кожного предмету чи інтегрованого курсу представлено корекційно-розвиткові завдання та спрямованість навчального предмету, реалізація яких є обов'язковою умовою навчання. Змістові лінії кожної освітньої галузі реалізуються паралельно та розкриваються через «Орієнтовний зміст навчального матеріалу», який

---

¹ Типова освітня програма під керівництвом О.Я. Савченко; <https://mon.gov.ua>
Типова освітня програма під керівництвом Р.Б. Шияна. <https://mon.gov.ua>

окреслює можливий навчальний матеріал, на підставі якого будуть формуватися очікувані предметно-орієнтовані компетентності та відповідні соціально-адаптивні навички.

Програму побудовано із врахуванням таких принципів:

- дитиноцентрованості і природовідповідності;
- корекційно-розвиткової спрямованості навчання;
- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання;
- науковості, доступності і практичної спрямованості змісту;
- наступності і перспективності навчання;
- взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей;
- логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей;
- можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси;
- творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;
- адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей.

Зміст програми має потенціал для формування в учнів з порушеннями інтелектуального розвитку таких **ключових компетентностей**:

- *володіння державною мовою*, що передбачає елементарні уміння та навички (в межах мовленнєвих можливостей) усно і письмово висловлювати свої думки, усвідомлення ролі мови для спілкування та культурного самовираження;

- *можливість спілкуватися рідною мовою* (в межах пізнавальних можливостей), що передбачає використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади;

- *математична компетентність*, що передбачає застосування (в межах пізнавальних можливостей) математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;

- *компетентності у галузі природничих наук*, що передбачають формування пізнавального досвіду, прагнення самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

- *соціально-трудова компетентність*, що передбачає формування трудових умінь та навичок, які забезпечують подальшу здатність до успішного опанування основ професійно-трудової діяльності, набуття навичок практичної життєдіяльності;

- *екологічна компетентність*, що передбачає сформованість уявлень щодо екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання та збереження природних ресурсів;

- *інформаційно-комунікаційна компетентність*, що передбачає опанування елементарними основами цифрової грамотності для розвитку і спілкування, можливість безпечного використання інформаційно-комунікаційних засобів у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

- *навчання впродовж життя*, що передбачає опанування життєво необхідними базовими вміннями і навичками, що сприятимуть подальшій соціальної адаптації та інтеграції в суспільство;

- *громадянські та соціальні компетентності*, що передбачає вміння діяти (в межах своїх можливостей) в життєвих ситуаціях, ідентифікувати себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я та здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя;

- *культурна компетентність*, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості, формування навичок культури поведінки в соціумі;

- *основи фінансової грамотності*, що передбачає формування уявлень про грошові одиниці, необхідні для здійснення та організації побутової життєдіяльності, залучення до сфери соціально-побутової та елементарної економічної діяльності.

Спільними для всіх ключових компетентностей є такі **вміння**: спілкуватися, взаємодіяти та співпрацювати з дорослим та однолітками, сприймати інструкції та навчальні завдання, керувати емоціями, регулювати власну поведінку.

Враховуючи інтегрований характер компетентності, у процесі реалізації Типової освітньої програми або Освітніх програм рекомендується використовувати внутрішньопредметні і міжпредметні зв'язки, які сприяють цілісності результатів початкової освіти та переносу умінь у нові ситуації.

Предметні компетентності для дітей з різним рівнем інтелектуальних порушень мають диференційований характер (для дітей з легким та помірним ступенем). Програмові компетенції для дітей з помірним ступенем інтелектуального порушення виокремлено під спеціальним позначенням - *. Зміст навчання добирається індивідуально, у відповідності до пізнавальних можливостей учня.

Програму подано за табличною структурою, що складається з кількох колонок. У колонці «**Орієнтовний зміст навчального матеріалу**» подано оновлений та апробований у спеціальних закладах освіти для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку зміст навчального матеріалу. Колонка «**Предметно-орієнтовані компетентності**» ознайомлює вчителя з переліком знань і вмінь, якими мають оволодіти учні в процесі навчання. Матеріали колонки «**Життєва компетентність**» інформують учителя щодо результатів сформованості в учнів пізнавальних здібностей та соціально-адаптивних навичок у відповідності до мети та змістового наповнення освітньої галузі.

Зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, початкова школа забезпечує подальше становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, соціальний розвиток; формує здатність до творчого

самовираження, розвитку пізнавальної діяльності, виховує ціннісне ставлення до держави, рідного краю, української культури, пошанування своєї гідності та інших людей, збереження здоров'я.

Згідно із Законом України «Про освіту», на основі Державного стандарту й Типової освітньої програми заклади освіти, наукові установи та інші суб'єкти освітньої діяльності можуть розробляти освітні програми – єдиний комплекс освітніх компонентів (предметів, індивідуальних проектів, контрольних заходів тощо), спланованих і організованих для досягнення визначених результатів навчання. Освітні програми можуть відрізнятися від Типової освітньої програми послідовністю викладання навчального матеріалу, обсягом його вивчення, наявністю додаткових компонентів змісту або використанням оригінальних форм, методів і засобів навчання.

Розподіл навчальних годин за темами, розділами, вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи пізнавальні здібності та можливості учнів з порушеннями інтелектуального розвитку, конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення корекційно-*розвивальних* завдань та орієнтованих очікуваних результатів, зазначених у програмі.

Контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів з порушеннями інтелектуального розвитку здійснюються на суб'єкт-суб'єктних засадах, що передбачає систематичне відстеження їхнього індивідуального розвитку у процесі навчання. Це означає, що контроль спрямований на пошук ефективних шляхів поступу кожного учня у навчанні, а визначення особистих результатів здобувачів не передбачає порівняння із досягненнями інших і не підлягає статистичному обліку з боку адміністративних органів.

Упродовж навчання в початковій школі учні навчаються способам самоконтролю, що сприяє вихованню відповідальності, розвитку інтересу, своєчасному виявленню прогалин у знаннях, уміннях, навичках та їх корекції.

Навчальні досягнення учнів у 1-2-3-4 класах підлягають вербальному, формульованому оцінюванню, у (3) 4 класі - (за рішенням педагогічної ради школи) – формульованому та підсумковому (бальному оцінюванню).

Формувальне оцінювання має на меті: підтримати навчальний розвиток дітей; вибудувати індивідуальну траєкторію їхнього розвитку; діагностувати досягнення на кожному з етапів процесу навчання; вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню; аналізувати хід реалізації освітньої програми й ухвалювати рішення щодо коригування програми і методів навчання відповідно до індивідуальних потреб дитини; мотивувати прагнення здобути максимально можливі результати; виховувати ціннісні якості особистості, бажання навчатися, переконання у власних можливостях і здібностях.

Підсумкове оцінювання передбачає зіставлення навчальних досягнень учнів з конкретними очікуваними результатами навчання, визначеними освітньою програмою.

**Навчальний план початкової освіти для спеціальних закладів
загальної середньої освіти з українською мовою навчання дітей з
інтелектуальними порушеннями**

Освітні галузі	Предмети	Кількість годин на тиждень у класах				
		1	2	3	4	Разом
Мовно-літературна	Українська мова та літературне читання	7	7	7	7	28
Математична	Математика	4	4	4	4	16
Природнича Соціальна і здоров'язбережувальна Громадянська та історична	Я досліджую світ	3	4	4	4	15
Технологічна	Трудове навчання	2	2	2	2	8
Інформатична						
Мистецька *	Образотворче мистецтво	1	1	1	1	4
	Музичне мистецтво	1	1	1	1	4
Фізкультурна	Фізична культура	3	3	3	3	12
Усього:		21	22	22	22	87
Корекційно-розвиткова робота*	Розвиток мовлення	4	4	4	4	16
	Лікувальна фізкультура (Ритміка)	2	2	2	2	8
	Соціально-побутове орієнтування	2	2	2	2	8
Додатковий час на предмети, факультативи, індивідуальні заняття та консультації		2	2	3	3	10
Гранично допустиме навчальне навантаження		20	21	22	22	85

*або «Мистецтво» (інтегрований курс)

2	2	2	2	8
---	---	---	---	---

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

Українська мова

Основна мета мовно-літературної освітньої галузі полягає у формуванні ключової *комунікативної компетентності* молодшого школяра, яка виявляється у здатності успішно користуватися мовою (всіма видами мовленнєвої діяльності) в процесі спілкування, пізнання навколишнього світу, вирішення життєво важливих завдань.

Курс української мови – важлива складова загального змісту початкової освіти, оскільки мова є не тільки окремим навчальним предметом, а й основним засобом опанування всіх інших шкільних дисциплін. Метою навчання української мови у початкових класах є забезпечення початкового рівня комунікативної компетентності з урахуванням інтересів і можливостей учнів, формування у них елементарних знань з мови і правопису та відповідних їм умінь, корекція недоліків психофізичного розвитку.

Для досягнення зазначеної мети передбачається вирішення таких завдань:

- створення позитивної мотивації до вивчення української мови;
- формування елементарних навичок і вмінь з усіх видів мовленнєвої діяльності (слухання, говоріння, читання і письма), забезпечення їх гармонійного розвитку;
- формування елементарних знань про найважливіші мовні одиниці, необхідні та достатні для формування мовленнєвих навичок і вмінь;
- залучення до національної культури народу, мова якого вивчається;
- сприяння розумовому, моральному, соціокультурному та естетичному розвитку особистості;
- формування вміння вчитися.

Водночас із розвитком основних видів мовленнєвої діяльності в початкових класах для дітей з інтелектуальними порушеннями розв'язуються й специфічні завдання, спрямовані на корекцію відхилень у розвитку. Такими є: порушення процесів пізнавальної діяльності (сприймання, уяви, пам'яті, уваги, мовлення й мислення), недорозвиток емоційно-вольової сфери, недостатня розвиненість артикуляційної моторики та координації рухів та ін.

Саме тому спеціальним завданням навчального предмета «Українська мова» визначено формування та корекцію зв'язного мовлення, що має відбуватися в тісному зв'язку з розвитком пізнавальної діяльності дітей, зокрема, сенсорики, предметно-дієвого, наочно-образного, словесно-логічного, абстрактного мислення, спостережливості, уваги тощо. Відтак, зміст цього навчального предмета, з метою посилення його компенсаторно-корекційних та розвивальних функцій, має комунікативно-практичну спрямованість: містить фактичний матеріал, опанування якого має забезпечити формування комунікативних умінь, конкретизацію в слові чуттєвого і практичного досвіду учнів, розвиток основних пізнавальних процесів на предметно-практичній і вербальній основі.

У процесі початкового навчання української мови постійно проводиться

робота над формуванням компетентності уміння вчитися. Важливо навчити молодших школярів організувати свою навчальну діяльність.

Відповідно до зазначених мети і завдань у навчальному предметі «Українська мова» виділено такі змістові лінії: «Взаємодіємо усно та з допомогою альтернативних засобів комунікації», «Навчаємось читати», «Взаємодіємо письмово», «Навчаємось сприймати медіа».

Змістова лінія **«Взаємодіємо усно та з допомогою альтернативних засобів комунікації»** спрямована на формування в молодших школярів умінь сприймати, розуміти звернене мовлення, усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних життєвих цілей.

Надзвичайно важливо навчити дітей сприймати і правильно розуміти фактичний зміст сприйнятого висловлювання (тексту, завдання, пояснення, інструкції тощо). При цьому не завжди передбачається виконання учнями якогось усного чи письмового завдання. Завданням, наприклад, може бути виконання доручення та дотримання інструкції вчителя про його виконання; виконання описаної в тексті дії; підбір предметів (малюнків, піктограм) до змісту тексту (альтернативні засоби комунікації).

Головна мета з розвитку усного мовлення (*говоріння*) – навчати школярів будувати власні висловлювання (у вигляді простих коротких речень); формувати у них елементарні навички діалогічного та монологічного мовлення. Слід також навчати учнів правильно, емоційно сприймати мовлення дорослих і однолітків, використовувати під час спілкування різні засоби: природні жести, міміку, інтонацію тощо. Необхідно залучати школярів до діалогу, до участі в колективних видах роботи (обговоренні прочитаного, побаченого; інсценуванні), до передачі змісту епізодів прочитаного тексту; залучати їх до спеціально створюваних ситуацій, які спонукали б їх висловлюватися, виявляти відповідні емоції.

Розширення словника дітей доцільно здійснювати на предметно-практичній основі у процесі живого спілкування, навчання, ситуація та умови якого є вирішальними для добору словесного матеріалу. Робота з лексиною має індивідуальний характер і зорієнтована на збагачення словника кожної дитини, оскільки, залежно від задатків, інтелектуальних можливостей, рівня підготовки дитини лексичний запас на початкових етапах навчання може суттєво різнитися.

Змістова лінія **«Навчаємось читати»** передбачає формування в учнів розуміння прочитаного, а також правильного вимовлення звуків і слів, наголошування слів, інтонуювання різних за метою висловлювання речень, дотримання пауз як у середині речень, так і між реченнями та частинами тексту. Варто також звернути увагу на добір мовленнєвого матеріалу (зокрема формулювання завдань), який повинен відповідати можливостям дітей (знайомі слова, прості конструкції, адаптовані тексти тощо).

У 2 класах для роботи з читання відведено спеціальні уроки, але й на уроках з української мови цьому виду мовленнєвої діяльності важливо

приділяти належну увагу. Специфікою роботи з читання на уроках мови є те, що увагу дітей слід особливо привертати до правильного вимовляння, значення слів, інтонації речень, різних за структурою, змістового поділу речень за допомогою пауз, мелодики та ін.

Змістова лінія «**Взаємодіємо письмово**» спрямована на формування в молодших школярів вміння виконувати вправи: списування, в тому числі вибіркоче, нескладних слів, речень, текстів; написання під диктовку (з навчальною, а не контрольною метою).

Змістова лінія «**Навчаємось сприймати медіа**» передбачає формування в учнів умінь сприймати, слухати, розуміти інформацію в медіатекстах (світлина, журнали, презентації).

Типову освітню програму для навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку для 2-го класу розроблено відповідно до Закону України «Про освіту», Концепції Нової української школи, Державного стандарту початкової освіти (2018 р.), з урахуванням Типових освітніх програм, розроблених під керівництвом О.Я. Савченко; Р.Б. Шияна, сучасних досягнень спеціальної педагогіки та психології щодо навчально-пізнавальних можливостей дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Типова освітня програма для 2 класу для навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку є логічним продовженням вивчення навчального предмета «Українська мова», що починається у 1 класі з вивчення інтегрованого курсу «Навчання грамоти».

Результати та орієнтовний зміст навчання у 2 класі

Орієнтовний зміст навчального матеріалу	Предметно-орієнтовані компетентності
Змістова лінія «Взаємодіємо усно та з допомогою альтернативних засобів комунікації»	
<p>Формування вербальних та невербальних засобів комунікації.</p> <p>Розвиток слухового сприймання та слухової уваги.</p> <p>Розвиток вміння висловлювати свої прохання вербально або жестово-мімічними засобами, працювати відповідно до інструкцій вчителя; використовувати жести в спілкуванні, під час розв'язання задач побутового або навчального характеру.</p> <p>Розвиток словника, вміння</p>	<p style="text-align: center;">Учень / учениця з допомогою вчителя:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>сприймає</i> усне мовлення співрозмовника; • <i>*реагує</i> на усне мовлення співрозмовника; • <i>*повторює</i> за вчителем жести, рухи, наслідує міміку; • <i>виконує</i> навчальні та ігрові дії відповідно до прослуханої інструкції; • <i>слухає</i> й <i>розуміє</i> коротке монологічне висловлення;

<p>використовувати засоби альтернативної комунікації;</p> <p>Формування усвідомленого розуміння запитань, порад, вказівок вчителя.</p> <p>Розрізнення інтонацій, їх наслідування.</p> <p>Розвиток органів артикуляції.</p> <p>Формування мовленнєвого дихання, сили голосу.</p> <p>Ігрові вправи на звуконаслідування.</p> <p>Розрізнення голосних та приголосних звуків (без визначення поняття).</p> <p>Формування умінь здійснювати звукобуквений аналіз слів.</p> <p>Сприймання текстів на слух. Ознайомлення зі словами – назвами предметів, словами, що означають дії.</p> <p>Співвідношення предметів та їх дій з опорою на малюнки (хто? що? – що робить?), на основі малюнків.</p> <p>Відтворення основного змісту усного повідомлення на основі почутого.</p> <p>Практичне оволодіння діалогічною формою мовлення.</p> <p>Ознайомлення з етикетними нормами культури спілкування.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • намагається <i>контролювати</i> правильний артикуляційний уклад під час вимовляння звуків; • наслідуючи вчителя, <i>промовляє</i> слова, словосполучення і прості речення з різною силою голосу та у різному темпі (відповідно до можливостей мовленнєвого розвитку); *наслідуючи вчителя, намагається <i>промовляти</i> слова (відповідно до можливостей мовленнєвого розвитку); • <i>намагається регулювати</i> дихання, силу голосу і темп мовлення у процесі спілкування; • <i>реагує та розрізняє</i> звучання голосу різної сили та промовляння у різному темпі; • <i>слухає</i> та намагається <i>повторювати</i> за вчителем окремі звуки, звукосполучення, прості за структурою слова (відповідно до можливостей мовленнєвого розвитку); • з допомогою вчителя <i>намагається здійснювати</i> звукобуквений аналіз слова; • уважно <i>слухає</i> та <i>розуміє</i> зміст невеликого тексту, відповідає на запитання за змістом прослуханого (показує малюнки до тексту); *<i>співвідносить</i> знайомі слова з малюнками; *з допомогою вчителя <i>добирає</i> малюнки до названих предметів, дій; • <i>знаходить</i> предмети за словесним описом, вказівками вчителя; • <i>користується</i> мовленнєвим етикетом в ситуаціях навчального та побутового спілкування (вітання, прощання, вибачення, подяка, звернення з проханням)
---	---

Змістова лінія «Навчасьмось читати»

<p>Слухання прочитаного педагогом тексту, розгляд ілюстрацій.</p> <p>Практичне ознайомлення з мовними одиницями. Практичне знайомство із словом як одиницею мовлення: виділення слова з ряду інших слів.</p> <p>Робота з дитячою книжкою, текстами.</p> <p>Робота з сюжетними малюнками, схемами, піктограмами.</p> <p>Робота з малюнками на визначення послідовності подій у тексті.</p> <p>Розвиток мовленнєвого дихання; подолання артикуляційних труднощів при читанні слів.</p>	<p>Учень / учениця з допомогою вчителя:</p> <ul style="list-style-type: none"> • намагається уважно <i>слухати</i> та <i>зрозуміти</i> зміст прочитаного педагогом тексту; • <i>слухає, розуміє і виконує</i> навчальні та ігрові дії відповідно до прослуханої інструкції, продуктивно використовує допомогу; <ul style="list-style-type: none"> *намагається зосередити увагу на змісті тексту, прочитаного педагогом. • з допомогою <i>розрізняє</i> сприйняті на слух слова, виокремлює в ряду інших слів (з допомогою сигнальних карток, або оплесків); • <i>намагається дати відповіді</i> на запитання за змістом прослуханого (<i>про кого? про що йшлося?</i>) (використовує альтернативні засоби комунікації, малюнки, піктограми для відповіді на запитання). <ul style="list-style-type: none"> *намагається дати відповіді на запитання за змістом прослуханого тексту, використовуючи альтернативні засоби комунікації, малюнки, піктограми; • з допомогою вчителя намагається <i>викладати малюнки відповідно до послідовності подій</i> у тексті (відповідно до можливостей мовленнєвого розвитку); • з допомогою вчителя <i>переказує</i> просту казку за ілюстраціями та запитаннями; • з допомогою вчителя <i>відповідає</i> на запитання «що це?», «хто це?», «що робить?» щодо змісту предметних і сюжетних малюнків; (* повторює за вчителем);
--	--

<p>Розвиток зорового сприймання та зорової уваги. Удосконалення орієнтування на аркуші паперу.</p> <p>Місце звука в слові. Визначення наявності певного звука в даному слові.</p> <p>Розпізнавання складів у слові, за певними візуальними характеристиками. Поділ слів на склади.</p> <p>Робота з розрізної азбукою.</p> <p>Складання з розрізної азбуки і читання слів із двох засвоєних складових структур (ло–ша, пал–ка).</p> <p>Проговорювання, розуміння лексичного значення слів та їх застосування.</p> <p>Читання по складах слів, речень (з двох слів).</p> <p>Практичне знайомство з реченням.</p> <p>Формування умінь глобального читання.</p> <p>Основні правила поведження з книжкою.</p> <p>Формування позитивного ставлення до книжки.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>співвідносить</i> знайомі слова і реальні предмети (об’єкти); • <i>знаходить</i> предмети за словесним описом, вказівками вчителя; (*разом з учителем); • з допомогою вчителя <i>підбирає</i> малюнки до названих предметів, ініційованих дій; (*разом з учителем). • з допомогою вчителя орієнтується на сторінці букваря; • <i>зливає</i> звуки у склади; • з допомогою та за завданням учителя <i>визначає</i> місце звука у слові (на початку або в кінці слова); • з допомогою вчителя <i>виділяє</i> на слух голосний звук (на початку слова); • <i>розпізнає</i> склади в прочитаних словах (з допомогою вчителя); • з допомогою вчителя пояснює значення слів (з опорою на малюнок тощо); • <i>працює</i> з розрізною азбукою; • <i>читає</i> по складах слова, <i>робить спроби</i> читати прості речення за допомогою вчителя, в тому числі засобами глобального читання; • <i>ознайомлений з правилами</i> збереження книжки та гігієни читання; • <i>виявляє інтерес, позитивне ставлення</i> до книжки, <i>називає</i> своїх улюблених літературних героїв; <p>*добирає малюнки до прочитаних слів (з допомогою вчителя);</p> <p>*<i>називає</i> показані вчителем букви;</p> <p>*<i>намагається</i> читати склади, слова;</p> <p>*<i>виявляє позитивне ставлення</i> до книжки.</p>
---	--

Змістова лінія «Взаємодіємо письмово»

<p>Постава учня під час письма. Правила тримання у руці ручки (олівця, фломастера).</p> <p>Обведення графічного образу букви.</p> <p>Позначення звуків буквами.</p> <p>Букви голосні та приголосні. Їх написання та розрізнення.</p> <p>Складова структура слова.</p> <p>Слово. Місце звука (букви) у слові.</p> <p>Списування слів.</p>	<p>Учень / учениця з допомогою вчителя:</p> <ul style="list-style-type: none"> • під контролем учителя <i>дотримується</i> правильної постави під час письма; • <i>вміє</i> правильно тримати ручку (олівець, фломастер); • <i>знає</i> вивчені букви, розрізняє їх при читанні; • <i>визначає і промовляє</i> голосні та приголосні звуки; • <i>розрізняє</i> голосні та приголосні букви, називає їх; * <i>повторює</i> за вчителем букви, що позначають голосні та приголосні звуки залежно від мовленнєвих можливостей; • за зразком <i>пише</i> букви, склади; • <i>списує</i> по складах з проговорюванням прочитані та проаналізовані двоскладові слова з вивченими буквами; • з допомогою вчителя <i>визначає</i> місце звука (букви) в слові (на початку, в кінці слова); * за зразком та допомогою вчителя <i>намагається</i> списувати склади, короткі слова.
--	---

Змістова лінія «Навчаємось сприймати медіа»

<p>Ознайомлення з різними джерелами та видами інформації.</p> <p>Робота з медіапродукцією.</p>	<p>Учень / учениця з допомогою вчителя:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>бере участь</i> в обговоренні змісту і форми медіапродуктів; • <i>висловлює</i> почуття з приводу прослуханих / переглянутих простих медіатекстів (світлини, мультфільми, комп'ютерні ігри, реклама тощо); * <i>сприймає</i> прості медіапродукти (світлини, дитячі журнали тощо)
--	---

Життєва компетентність:

Учень/учениця намагається:

- уважно слухати і розуміти звернене мовлення (питання, завдання, інструкції тощо);
- *сприймати та розпізнавати звуки довкілля; мовленнєві звуки;
- відповідати на поставлені запитання у межах знайомого мовленнєвого матеріалу, повторювати відповідь за вчителем (відповідно до мовленнєвих можливостей учня);
- повторювати за вчителем доступні вправи, спрямовані на розвиток мовленнєвого дихання, сили голосу;
- з допомогою вчителя переказувати просту казку за ілюстраціями та запитаннями;
- *сприймати елементи букви та її цілісний графічний образ;
- з допомогою вчителя намагається скласти й читати прості складові структури;
- під контролем учителя дотримуватися правильної постави під час письма;
- користуватися мовленнєвим етикетом в ситуаціях навчального та побутового спілкування (вітання, прощання, вибачення, подяка, звернення з проханнями);
- сприймати медіапродукти.

Літературне читання 2 клас

Пояснювальна записка

Навчальний предмет «Літературне читання» – є складовою освітньої галузі «Мови і літератури».

Метою даного курсу є розвиток дитячої особистості засобами читацької діяльності, формування читацької компетентності молодших школярів, яка є базовим складником комунікативної і пізнавальної компетентностей. У процесі літературного читання в учнів формуються ключові компетентності: уміння вчитися, загальнокультурна, комунікативна, інформаційна.

Читання є одним з найважливіших способів засвоєння людиною нових знань. При цьому, як один з видів мовлення, читання є складною аналітико-синтетичною діяльністю. Велике значення для успішного оволодіння читанням і письмом має розвиток усної сторони мовлення.

Читацька компетентність є особистісно-діяльнісним інтегрованим результатом взаємодії знань, умінь, навичок, індивідуального досвіду та

ціннісних ставлень учнів, що набуваються у процесі реалізації усіх змістових ліній предмета «Літературне читання».

Навчання читання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку передбачає формування у них комунікативно-мовленнєвих умінь, володіння якими в подальшому допоможе їм максимально реалізуватися в самостійному житті.

Програма побудована з урахуванням дидактичних принципів доступності, послідовності, доцільності, достатності, системності, наступності у навчанні від простого до складного, зокрема подача нового матеріалу базується на вже відомому та в тісному зв'язку з ним.

Змістовий матеріал з читання пропонується, зважаючи на: відповідність інтелектуальних особливостей учнів, послідовне засвоєння (практичним шляхом) літературознавчих понять, системне розміщення матеріалу, чим забезпечується адекватність його сприймання, розуміння з подальшим усвідомленням для використання в особистій навчальній діяльності.

Для досягнення мети виконуються такі завдання:

- формування в учнів навичок читання та слухання;
- ознайомлення учнів з дитячою літературою різної тематики і жанрів;
- формування у дітей соціальних, морально-етичних, естетичних цінностей через зміст і художні образи літературних творів;
- формування у школярів початкових умінь сприймати, розуміти, аналізувати літературні тексти різних видів з використанням літературознавчих понять, визначених програмою;
- розвиток мовлення учнів шляхом формування умінь створювати власні висловлювання за змістом прочитаного (прослуханого);
- формування у школярів вміння працювати з різними типами і видами дитячих книжок;

Специфікою роботи з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку є те, що їх увагу слід особливо привертати до правильного вимовляння, значення слів, інтонації речень, різних за структурою, змістового поділу речень за допомогою пауз, мелодики та ін.

На уроках читання значно підвищується рівень загального розвитку учнів з порушеннями інтелектуального розвитку, розширюються їхні уявлення про навколишній світ. Відбувається знайомство з новими словами, значення яких пояснюються і закріплюються в процесі неодноразового вживання. В процесі навчання розширюються і уточнюються значення вже відомих учням слів, відбувається активізація вже наявних мовленнєвих навичок.

У програмі для 2 класу передбачено читання коротких, сюжетно завершених текстів з подальшим переказом за запитаннями вчителя, за серією послідовно підібраних сюжетних малюнків. Робота із співвіднесення змісту тексту та ілюстрації. Знаходження в тексті слів із заданим звуком, відповідних

ілюстрацій. Закріплення навичок правильного читання з дотриманням пауз в кінці речення.

Уміння і навички, індивідуальний досвід читацької діяльності – складники читацької компетентності, які формуються на уроках літературного читання, мають не лише предметний, а й загальнонавчальний характер, є засобом вивчення практично всіх навчальних предметів, забезпечують їх подальше засвоєння у наступних ланках загальноосвітньої школи.

Формування читацької діяльності здійснюється в міру вивчення складових структур. Велика увага приділяється читанню за підручником, використанню ілюстративного матеріалу для поліпшення розуміння читаного.

Коло читання охоплює доступні цій віковій групі учнів художні твори різних жанрів. Тематика творів сприяє розширенню світогляду дітей, поповненню їхніх знань, засвоєнню найважливіших загальнолюдських цінностей, вихованню найкращих почуттів: любові до рідної землі, мови, природи, шанобливого ставлення до батьків, людей старшого покоління, національних традицій свого народу та культури інших народів.

Формування читацької компетентності учнів здійснюється з використанням міжпредметних зв'язків.

Основою структурування програми є змістові лінії з читання: «Взаємодіємо усно та з допомогою альтернативних засобів комунікації», «Формування й розвиток навички читання», «Коло читання», «Основи літературознавчої пропедевтики».

Змістова лінія **«Взаємодіємо усно та з допомогою альтернативних засобів комунікації»** спрямована на формування у молодших школярів умінь сприймати та розуміти усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах, а також за допомогою альтернативних засобів комунікації.

Змістова лінія **«Формування й розвиток навички читання»** передбачає формування в учнів навички читання, умінь висловлювати своє ставлення до прочитаного, усвідомлено сприймати художній текст, застосовувати набуті навички та інформацію в навчально-пізнавальних, комунікативних ситуаціях, практичному досвіді.

Змістова лінія **«Коло читання»** охоплює твори різних родів і жанрів для дітей цього віку з кращих надбань української і зарубіжної літератури.

Змістова лінія **«Основи літературознавчої пропедевтики»** передбачає ознайомлення школярів (на початковому рівні, практично) з окремими літературознавчими поняттями, необхідними їм під час аналізу та інтерпретації твору.

Змістова лінія **«Навчаємось сприймати медіа»** передбачає формування в учнів умінь сприймати, слухати, розуміти інформацію в медіа текстах (світлина, журнали, презентації тощо).

Орієнтовний зміст навчального матеріалу	Предметно-орієнтовані компетентності
Змістова лінія «Взаємодіємо усно та з допомогою альтернативних засобів комунікації»	
<p>Формування вербальних та невербальних засобів комунікації.</p> <p>Розвиток слухового сприймання та слухової уваги.</p> <p>Розвиток вміння висловлювати свої прохання вербально, або жестово-мімічними засобами, працювати відповідно до інструкцій вчителя; використовувати жести в спілкуванні, під час розв'язання задач побутового або навчального характеру.</p> <p>Розвиток словника, вміння використовувати засоби альтернативної комунікації;</p> <p>Формування усвідомленого розуміння запитань, вказівок вчителя.</p> <p>Розрізнення інтонацій, їх наслідування.</p> <p>Розвиток органів артикуляції. Формування мовленнєвого дихання, сили голосу. Ігрові вправи на звуконаслідування.</p> <p>Сприймання текстів на слух.</p> <p>Відтворення основного змісту усного повідомлення на основі почутого.</p>	<p>Учень / учениця з допомогою вчителя:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>сприймає</i> усне мовлення співрозмовника; – <i>*реагує</i> на усне мовлення співрозмовника; – <i>*повторює</i> за вчителем жести, рухи, наслідує міміку; – <i>виконує</i> навчальні та ігрові дії відповідно до прослуханої інструкції; – <i>слухає й розуміє</i> коротке монологічне висловлення; – намагається <i>контролювати</i> правильний артикуляційний уклад під час вимовляння звуків; – наслідуючи вчителя, <i>промовляє</i> слова, словосполучення і прості речення з різною силою голосу та у різному темпі (відповідно до можливостей мовленнєвого розвитку) ; <i>*наслідуючи</i> вчителя, намагається <i>промовляти</i> слова (відповідно до можливостей мовленнєвого розвитку); – <i>намагається регулювати</i> дихання, силу голосу і темп мовлення у процесі спілкування; – <i>реагує та розрізняє</i> звучання голосу різної сили та промовляння у різному темпі; – <i>слухає</i> та намагається <i>повторювати</i> за вчителем окремі звуки, звукосполучення, прості за структурою слова (відповідно до можливостей мовленнєвого розвитку); – <i>уважно слухає та розуміє</i> зміст

<p>Практичне оволодіння діалогічною формою мовлення.</p> <p>Формування норм культури спілкування.</p>	<p>невеликого тексту, відповідає на запитання за змістом прослуханого (показує малюнки до тексту);</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>*співвідносить</i> знайомі слова з малюнками; – <i>*з</i> допомогою вчителя <i>добирає</i> малюнки до названих предметів, дій; – <i>знаходить</i> предмети за словесним описом, вказівками вчителя; – <i>користується</i> мовленнєвим етикетом в ситуаціях навчального та побутового спілкування (вітання, прощання, вибачення, подяка, звернення з проханням)
<p>Змістова лінія «Формування й розвиток навички читання»</p>	
<p>Слухання прочитаного педагогом тексту, розгляд ілюстрацій.</p> <p>Практичне ознайомлення з мовними одиницями (слово, словосполучення, речення без назви терміну).</p> <p>Практичне знайомство із словом як одиницею мовлення: виділення слова з ряду інших слів.</p> <p>Формування і розвиток навички читання.</p> <p>Розвиток навички злиття букв у склади.</p> <p>Читання по складах з поступовим переходом на читання</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Учень / учениця з допомогою вчителя: – намагається уважно <i>слухати</i> та <i>зрозуміти</i> зміст прочитаного педагогом тексту; – <i>слухає, розуміє і виконує</i> навчальні та ігрові дії відповідно до прослуханої інструкції, продуктивно використовує допомогу; - може виокремити задане слово з ряду слів на слух; – <i>*намагається зосередити</i> увагу на змісті тексту, прочитаного педагогом. - <i>читає</i> слова по складах, <i>робить спроби</i> читати прості речення за допомогою вчителя, в тому числі засобами глобального читання;

<p>дво-трьоскладових слів з простими складовими структурами.</p> <p>Розвиток мовленнєвого дихання; подолання артикуляційних труднощів при читанні слів.</p> <p>Розвиток зорового сприймання та зорової уваги. Удосконалення орієнтування на сторінці книжки.</p> <p>Розпізнавання складів у слові, за певними візуальними характеристиками.</p> <p>Читання по складах слів, речень простих за змістом і структурою (з двох – трьох слів).</p> <p>Формування уміння глобального читання.</p>	<p>* <i>знає оптичний образ</i> букви, намагається зливати у склади;</p> <p>– з допомогою вчителя <i>переказує</i> просту казку за ілюстраціями та запитаннями;</p> <p>– з допомогою вчителя орієнтується на сторінці букваря;</p> <p>– *<i>називає</i> показані вчителем букви;</p> <p>– *<i>намагається</i> зливати букви у склади;</p> <p>– *<i>добирає</i> малюнки до прочитаних слів (з допомогою вчителя);</p> <p>– наприкінці навчального року <i>читає вголос</i> цілими словами двоскладові слова, по складах слова (поскладове читання важких слів), речення прості за змістом і структурою (з двох – трьох слів);</p> <p>– <i>володіє</i> початковими вміннями читати мовчки;</p> <p>* <i>знає</i> букви, може зливати у склади (з допомогою вчителя).</p>
<p>Змістова лінія «Коло читання»</p> <p><u>Орієнтовний перелік авторів, які визначені в колі читання, має рекомендований характер і може бути змінений учителем з урахуванням читацьких інтересів та можливостей учнів</u></p>	
<p>Усна народна творчість: загадки, скоромовки, чистомовки, лічилки, співаночки, казки про тварин, прислів'я.</p> <p>Скоромовки: Олена Пчілка, Грицько Бойко, Оксана Кротюк, Любов Відута.</p> <p>Загадки: Леонід Глібов, Тамара Коломієць, Ігор Січовик,</p>	<p>Учень / учениця з допомогою вчителя:</p> <p>- має уявлення про українських письменників, твори яких вивчали (з допомогою вчителя);</p> <p>- <i>впізнає</i> за наочною опорою твір, який вивчався;</p> <p>- <i>може назвати</i> головного героя;</p>

<p>Дмитро Кузьменко.</p> <p>Вірші: Надія Красоткіна, Наталя Забіла, Грицько Бойко, Платон Воронько, Ганна Чубач, Анатолій Костецькій, Тарас Шевченко, Леся Українка, Олена Пчілка, Олександр Олесь, Марійка Підгірянка, Платон Воронько.</p> <p>Літературні казки, оповідання: Іван Франко, Наталя Забіла, Ніна Найдич, Василь Сухомлинський, Галина Малик, Марина Павленко, Віра Артамонова, Леся Воронина, Оксана Луцкевська, Тетяна Череп-Пероганич.</p>	<p>- <i>може повторити</i> за вчителем скоромовку, чистомовку, лічилочку (частину твору), відповідно до можливостей мовленнєвого розвитку;</p> <p>* <i>добирає ілюстрації до творів, що вивчали (з допомогою вчителя);</i></p>
<p>Змістова лінія «Основи літературознавчої пропедевтики»</p>	
<p>Робота з дитячою книжкою, текстами.</p> <p>Вироблення вміння правильно будувати речення при відповіді на питання.</p> <p>Формування вміння слухати текст, що читає педагог.</p> <p>Формування вміння визначати тему та основну думку твору</p> <p>Визначення героїв, персонажей твору.</p> <p>Робота з сюжетними малюнками, схемами, піктограмами.</p> <p>Робота з малюнками на визначення послідовності подій у</p>	<p>Учень/учениця з допомогою вчителя:</p> <p>- за допомогою вчителя <i>намагається орієнтуватися</i> у книжці;</p> <p>- <i>намагається дати відповіді</i> на запитання за змістом прослуханого (про кого? про що йшлося? (використовує альтернативні засоби комунікації, малюнки, піктограми для відповіді на запитання);</p> <p>- на основі прослуханого тексту <i>малює/добирає</i> ілюстрації;</p> <p>- <i>відповідає на запитання:</i> про кого, про що йдеться у творі?;</p> <p>- <i>може назвати</i> героїв, персонажей твору (з допомогою вчителя);</p> <p>- <i>намагається формує</i> висловлювання щодо прочитаного/прослуханого твору (за допомогою вчителя);</p> <p>- <i>може визначити</i> (за допомогою сюжетних малюнків)</p>

<p>тексті.</p> <p>Формування вміння переказувати прочитане/прослухане з опорою на картинно-символічний план до кожного твору</p> <p>Формування уявлення про жанр твору: загадка, вірш, казка, оповідання.</p> <p>Заучування невеличких віршів напам'ять за малюнками, опорними словами, мнемотаблицями.</p>	<p>послідовність подій прочитаного/прослуханого твору (за допомогою вчителя);</p> <p>- за допомогою вчителя намагається переказати сюжет прочитане/прослухане з опорою на картинно-символічний план до кожного твору;</p> <p>- висловлює елементарні оцінні судження щодо прочитаного, прослуханого;</p> <p>- має уявлення про жанр твору: загадка, вірш, казка, оповідання;</p> <p>- здатний вивчити напам'ять (за допомогою вчителя) невеличкий вірш (2-4 рядки);</p> <p>* повторює за вчителем рядки вірша;</p> <p>* відповідає на; запитання: про кого, про що йдеться у творі? (за допомогою вчителя);</p> <p>- визначає послідовність подій у творі (за допомогою вчителя);</p> <p>- з допомогою вчителя відповідає на запитання «що це?», «хто це?», «що робить?» щодо змісту предметних і сюжетних малюнків;</p> <p>- * повторює за вчителем;</p> <p>- співвідносить знайомі слова і реальні предмети (об'єкти);</p> <p>- знаходить предмети за словесним описом, вказівками вчителя; (*разом з учителем);</p> <p>- з допомогою вчителя підбирає малюнки до названих предметів, ініційованих дій; (*разом з учителем);</p>
---	--

<p>Формування позитивного ставлення до книжки. Вивчення основних правил поводження з книжкою.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ознайомлений з правилами збереження книжки та гігієни читання; - виявляє інтерес, позитивне ставлення до книжки; - може називати своїх улюблених літературних героїв; <p>*виявляє позитивне ставлення до книжки.</p>
<p>Змістова лінія «Навчасьмось сприймати медіа»</p>	
<p>Робота з медіапродукцією (дитячі журнали, розвиваючі програми, фотографії тощо).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - сприймає й обговорює прості медіапродукти; - обговорює зміст і форму простих медіапродуктів, - розповідає, про що в них ідеться; - визначає, кому і для чого призначений медіапродукт; - висловлює елементарні судження і почуття з приводу прослуханих / переглянутих медіапродуктів (дитячі журнали, розвиваючі програми, фотографії тощо) за підтримки вчителя; <p>*виявляє позитивне ставлення, сприймає медіапродукцію (дитячі журнали, розвиваючі програми, фотографії тощо).</p>
<p style="text-align: center;">Життєва компетентність:</p> <p>Учень/учениця намагається:</p> <ul style="list-style-type: none"> - уважно слухати і розуміти звернене мовлення (питання, завдання, інструкції тощо); <ul style="list-style-type: none"> - *сприймати та розпізнавати звуки довкілля; мовленнєві звуки; - відповідати на поставлені запитання у межах знайомого мовленнєвого матеріалу, повторювати відповідь за вчителем (залежно від мовленнєвих можливостей учня); - *слухати та повторювати за вчителем окремі звуки, звукосполучення, прості за структурою слова (відповідно до стану мовленнєвого розвитку); 	

- з допомогою вчителя переказувати просту казку за ілюстраціями та запитаннями;
- читати слова, робить спроби читати прості речення за допомогою вчителя, в тому числі засобами глобального читання;
- розрізняти голосні та приголосні звуки;
- *співвідносити графічний образ букви з її звучанням;
- *сприймати елементи букви та її цілісний графічний образ;
- виявляти інтерес, позитивне ставлення до книжки;
- знає прізвища двох-трьох українських письменників, твори яких вивчали;
- дотримуватися навичок правильного читання з дотриманням пауз в кінці речення.

МАТЕМАТИЧНА ГАЛУЗЬ

МАТЕМАТИКА

2 клас

Пояснювальна записка

Основи математичних знань, умінь, що закладаються у молодших класах, формують математичну компетентність та сприяють успішності подальшої соціалізації учня.

Сформованість кількісних, просторових та часових уявлень, вміння виконувати арифметичні дії, застосовувати набуті знання й уміння під час розв’язування арифметичних задач, знання геометричного матеріалу та його властивостей, величин та одиниць їх вимірювання – основні математичні компетентісні детермінанти адаптаційних можливостей та самостійності дітей з інтелектуальними порушеннями на початковому етапі навчання.

Корекційна спрямованість процесу навчання математики безпосередньо пов’язана з розв’язуванням специфічного завдання – корекцією та розвитком пізнавальної діяльності, особистісних якостей дитини, формуванням вмінь планувати свою діяльність, здійснювати контроль та самоконтроль, а також вихованням наполегливості, допитливості, терплячості, працьовитості. Саме тому навчання математики повинно мати практичну спрямованість і бути пов’язаним з іншими навчальними предметами, життям, готувати учнів до оволодіння професійно-трудовими знаннями і навичками, вчити використовувати математичні знання в життєвих ситуаціях.

З урахуванням особливостей розвитку та навчання дітей з інтелектуальними порушеннями у змісті з математичної освіти 2 класу відповідно до зазначеної мети і сформульованих завдань виділено такі змістові лінії: **«Числа, арифметичні дії з числами. Величини», «Арифметичні задачі. Робота з даними», «Просторові відношення. Геометричні фігури».**

Вивчення чисел другого десятка і дій над ними починається в 2-ому класі і закінчується в 3-ому.

В процесі вивчення нумерації чисел 2-го десятка увага звертається на утворення чисел, на засвоєння учнями назв чисел, їх десяткового складу, формування вміння співвідносити число з певною кількістю предметів, порівнювати числа у числовому ряді.

Усна і письмова нумерація вивчається одночасно. При вивченні чисел в межах 20 учні вперше знайомляться зі значенням місця цифри у числі (на першому місці пишуться одиниці, а на другому – десятки), формується уявлення про одноцифрові та двоцифрові числа.

Усна лічба сприяє закріпленню знань і забезпечує швидку їх перевірку. Саме тому вправи з усної лічби є складовою частиною майже кожного уроку математики. Вони урізноманітнюють уроки математики і роблять їх цікавими для школярів.

При вивченні арифметичних дій додавання і віднімання чисел в межах 20 значна увага приділяється ознайомленню учнів з обчислювальними прийомами, в основі яких лежать знання десяткового складу числа.

Вивчення дій додавання та віднімання здійснюється за такою послідовністю:

- на основі знань властивостей натурального ряду чисел:
 $13+1$, $13-1$;
- на основі знань десяткового складу числа: $10+5$, $15-5$, $15-10$;
- додавання одно- та двоцифрового числа, коли сума менша 20: $17+2$, $2+17$;
- додавання одно- та двоцифрового числа, коли сума дорівнює 20: $16+4$, $4+16$;
- віднімання одноцифрового числа від двоцифрового: $19-5$;
- віднімання одноцифрового числа від 20: $20-6$;
- віднімання двоцифрових чисел: $19-14$;
- віднімання двоцифрового числа від 20: $20-14$;

В процесі вивчення додавання та віднімання в межах 20 учнів навчають практично користуватися переставною властивістю додавання, продовжують знайомити з розв'язуванням простих арифметичних задач на знаходження суми

та остачі, а також із задачами на збільшення і зменшення числа на декілька одиниць.

Одночасно з вивченням чисел учні продовжують знайомитися з величинами (вартість, довжина, маса, місткість) та одиницями їх вимірювання.

Основою для оволодіння прийомами вимірювання за довжиною, масою, місткістю є ті доматематичні уявлення, якими учні оволодівають у 1-ому класі.

Програма з математики складена з урахуванням принципу концентричності із дотриманням дидактичних вимог доступності, послідовності, науковості, системності навчання та передбачає необхідність диференційованого підходу в навчанні.

Результати навчання й орієнтовний зміст

Орієнтовний зміст навчального матеріалу	Предметно-орієнтовані компетентності
Числа, арифметичні дії з числами. Величини	
<p>Числа першого десятка та дії з ними (повторення). Утворення чисел другого десятка. Нумерація в межах 20. Десятковий склад. Числовий ряд 1-20. Місце числа в числовому ряді. Числа одноцифрові та двоцифрові. Порівняння чисел. Додавання і віднімання в межах 20 без переходу через десяток. Нуль як компонент дії додавання. Міри вартості. Монети. Міри довжини. Сантиметр. Дециметр. Маса. Одиниця маси – кілограм. Час. Одиниці часу – година, доба, тиждень.</p>	<p>Учень/учениця з допомогою вчителя:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>утворює, читає, записує, порівнює</i> числа в межах 20; • <i>рачує</i> в межах 20 в прямому і зворотному порядку, від заданого до заданого числа, рівними числовими групами; • <i>визначає</i> десятковий склад числа; • <i>читає</i> та <i>записує</i> приклади на додавання та віднімання в межах 20 без переходу через розряд; • <i>виконує</i> дії додавання та віднімання в межах 20 без переходу через розряд; • <i>розв'язує</i> приклади на одну арифметичну дію; • <i>користується</i> позначеннями: см, дм, кг, год.; • <i>називає</i> порядок днів тижня, кількість днів у тижні; • <i>розрізняє</i> стрілки годинника, <i>визначає</i> час у годинах;

	<p>* з допомогою вчителя на конкретному матеріалі додає та віднімає в межах 10;</p> <p>* під контролем вчителя читає та записує числа другого десятка;</p> <p>* за вказівкою вчителя відкладає ці числа на рахівниці;</p> <p>* з допомогою вчителя показує на циферблаті час;</p> <p>* під контролем вчителя на лінійці показує кількість сантиметрів;</p> <p>* за словесною інструкцією називає місяці;</p> <p>* з допомогою вчителя розв'язує приклади на збільшення та зменшення числа на декілька одиниць.</p>
<p>Арифметичні задачі. Робота з даними</p>	
<p>Прості текстові арифметичні задачі збільшення (зменшення) чисел на декілька одиниць.</p> <p>Структурні компоненти задачі: умова, числові дані, запитання, розв'язок та відповідь.</p> <p>Диференціація понять «збільшення на...», «зменшення на...».</p>	<p>Учень/учениця з допомогою вчителя:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розв'язує прості арифметичні задачі на знаходження суми, остачі, які мають відношення «менше на...», «більше на...»; <p>* за допомогою вчителя намагається записувати розв'язування задачі у вигляді приклада.</p>
<p>Просторові відношення. Геометричні фігури</p>	
<p>Промінь. Відрізок.</p> <p>Прямий кут. Гострий кут. Тупий кут.</p> <p>Креслення.</p> <p>Прямокутник. Квадрат. Трикутник.</p> <p>Порівняння фігур.</p>	<p>Учень/учениця з допомогою вчителя:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вимірює за допомогою лінійки довжину відрізка в сантиметрах, дециметрах; • вміє будувати відрізок даної довжини; • вміє креслити трикутник, прямокутник, квадрат за даними вершинами; • називає, розпізнає, креслить кути: прямий, гострий, тупий;

	<p><i>* знає та за допомогою вчителя розрізняє геометричні фігури: трикутник, квадрат, прямокутник.</i></p> <p><i>* ознайомлений з поняттям кут.</i></p>
<p style="text-align: center;">Життєва компетентність:</p> <p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> – проявляє інтерес до уроків математики; – намагається самостійно організувати власне робоче місце; – розуміє та користується обчислювальними прийомами; – з допомогою вчителя виконує арифметичні дії додавання та віднімання на предметно-практичній основі в межах 20; – намагається самостійно орієнтуватися на площині та у просторі; – під контролем вчителя може розв'язувати прості арифметичні задачі в межах програмного матеріалу; – порівнює предмети оточуючої дійсності з геометричними фігурами. – з допомогою вчителя проговорює послідовність дій на уроці; – намагається оцінювати власну діяльність. 	

Інтегрований курс «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

(«Громадянська та історична», «Соціальна та здоров'язбережувальна»,
«Природнича» освітні галузі)

2 клас

Пояснювальна записка

Метою навчальної програми «Я досліджую світ» є ознайомлення молодших школярів з порушеннями інтелектуального розвитку з навколишнім світом у процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, що охоплює систему інтегрованих знань про природу і суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності та соціальної практики, способи дослідницької поведінки, які характеризують здатність учнів розв'язувати практичні задачі.

Досягнення поставленої мети передбачає досягнення таких **завдань**:

- формування доступних способів пізнання себе, предметів і явищ природничого і суспільного життя (спостереження, обстеження, дослід, практична робота, вимірювання, систематизація, класифікація, встановлення логічної та часової послідовності подій, оцінка побаченого (почутого), встановлення зв'язків і залежностей в природі і суспільстві, станом довкілля і діяльністю людини, впливу поведінки на здоров'я та

безпеку, аналіз наслідків ризикованої поведінки, залежності результату від докладених зусиль);

– формування на доступному рівні цілісної природничо-наукової картини світу, яка відображає закони і закономірності природи та місце в ній людини;

– формування практичних умінь і навичок поведінки у природі і соціальному середовищі;

– виховування активної позиції щодо громадянської і соціально-культурної належності себе і своєї родини до України, інтересу до пізнання історії свого краю і країни; пошани до символів держави, ініціативної поведінки у громадських акціях, у відзначенні пам'ятних дат і подій;

– розвиток ціннісного ставлення до життя інших людей, усвідомлення правової відповідальності у ситуаціях застосування норм і правил життя в суспільстві, інші соціальні навички щодо взаємодії і співпраці в різних видах діяльності;

– дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадливого використання природних ресурсів;

– розвиток розумових здібностей учнів, їх емоційно-вольової сфери, пізнавальної активності та самостійності, здатності до творчості, самовираження і спілкування.

Вирішення завдань курсу забезпечується відповідними змістовими лініями побудови навчального матеріалу, як освітнього, так і корекційно-розвиткового характеру. Так, **освітня мета** реалізується за допомогою наступних змістових ліній:

– **Людина** (пізнання себе, своїх можливостей; здорова і безпечна поведінка);

– **Людина в суспільстві** (стандарти поведінки в сім'ї, в суспільстві; моральні норми; навички співжиття і співпраці; громадянські права та обов'язки як члена суспільства. Пізнання свого краю, історії, символів держави. Внесок українців у світові досягнення);

- **Людина і природа** (цілісність природи, взаємозв'язок об'єктів і явищ, відповідальна діяльність людини у природі, залежність між діяльністю людини і станом довкілля).

Змістова лінія програми «Людина» спрямована на формування у школярів з порушеннями інтелектуального розвитку вмій орієнтуватись у своєму тілі та світі людей (а саме: у найближчому оточенні людей, їх статі і віку), уявлень про статево-рольові і культурні стандарти поведінки у родині, поваги до батьків та однолітків та здорового способу життя. Тематична реалізація цієї лінії спрямовується на розвиток у дітей умінь орієнтуватись у біологічних ознаках людини (будові тіла, органах чуття, статі і віку), формування прагнення до самостійності, навичок самообслуговування та бажання брати участь у суспільному житті, виконуючи корисні посильні дії; на засвоєння знань, які розкривають правила поведінки та взаємодії людей (у сім'ї, колективі, суспільстві); на формування вмій учнів спілкуватися в сумісній

навчально-пізнавальній, ігровій і побутовій діяльності з дорослим та іншими дітьми;

Змістова лінія «Людина і суспільство» спрямована на формування у школярів елементарних уявлень про об'єкти найближчого оточення: школа, магазин, парк, храм, лікарня, тощо, а також знання про рідний край, місто, село, в якому живеш, про символи України, ознайомлення з національними традиціями, звичаями.

Змістова лінія «Людина і природа» спрямована на формування у школярів уявлень про об'єкти та явища природи, прищеплення навичок культурної поведінки серед природи та здорового способу життя. Робота з даного напрямку передбачає формування в дітей вміння орієнтуватися у різноманітності рослинного і тваринного світу, впізнаючи їх найпоширеніших представників і розрізняючи групи рослин (дерева, кущі, трави; овочі, фрукти, ягоди) і тварин (звірі, птахи, риби, комахи; дикі та свійські); будові живих організмів, сезонних змінах в природі. Дана змістова лінія представлена навчальними темами: об'єкти неживої природи, частини доби, погода, пори року, жива природа (рослини, тварини).

Відповідно до **корекційно-розвиткової мети**, матеріал будується за такими змістовими напрямами:

Сенсомоторний розвиток: виділяти характерні властивості предметів і об'єктів живої та неживої природи (колір, розмір, смак, температура, вага та ін.); мати уявлення про власні органи відчуття (очі, вуха, шкіра, ніс, язик) за допомогою яких сприймаються властивості та якості навколишнього світу.

Мовленнєвий розвиток: розповідати про рідний край, Україну; повідомляти про погоду та природу під час спостережень, розповідати про тварини і рослини, господарчу діяльність рідного краю; повідомляти про правила співжиття та взаємодію людей у родині, колективі, суспільстві, про головні історичні події, традиції і звичаї українського народу; висловлювати прохання, бажання, ставити запитання та відповіді.

Пізнавальний розвиток: спостерігати та розуміти сезонні зміни у житті рослин, тварин та господарчій діяльності людини; здійснювати групування предметів і явищ живої і неживої природи за суттєвими ознаками; здійснювати аналіз, планування, організацію, власне виконання та самоконтроль діяльності під час проведення практичних робіт у класі, у живому куточку, присадибній ділянці; усвідомлювати неповторність і самоцінність кожної людини; спостерігати традиції і звичаї українського народу; дотримуватись правил поведінки у родині, колективі, суспільстві.

Особистісний розвиток: позитивно і бережливо ставитись до самого себе, до людей, до природи, до Батьківщини; опановувати навички поведінки у соціальному середовищі і природі.

Освітні галузі («Громадянська та історична», «Соціальна та здоров'язбережувальна», «Природнича») можуть реалізовуватись окремими предметами або в інтегрованому курсі за різними видами інтеграції (тематична, процесуальна, міжгалузєва; в межах однієї галузі; на інтегрованих уроках, під час тематичних днів, в процесі проектної діяльності) за активного використання

міжпредметних зв'язків, організації різних форм взаємодії учнів. Для розв'язання учнями практичних завдань у життєвих ситуаціях залучаються навчальні результати з інших освітніх галузей.

Типова навчальна програма дає змогу вчителю самостійно обирати й формувати інтегрований та автономний спосіб подання змісту з освітніх галузей, добирати дидактичний інструментарій, орієнтуючись на індивідуальні пізнавальні запити і можливості учнів (рівень навченості, актуальні стани потреб, мотивів, цілей, сенсорного та емоційно-вольового розвитку). Особливого значення у дидактико-методичній організації навчання надається його зв'язку з життям, з практикою застосування здобутих уявлень, знань, навичок поведінки в життєвих ситуаціях. Обмеженість відповідного досвіду учнів потребує постійного залучення й аналізу їхніх вражень, чуттєвої опори на результати дослідження об'єктів і явищ навколишнього світу.

Інтегрований курс «Я досліджую світ» займає особливе місце проміж навчальних предметів початкової школи, оскільки пізнання дітьми навколишнього світу не обмежується рамками уроку, це те, що завжди поруч з дитиною. Власне зміст інтегрованого курсу являє собою системоутворюючий стрижень процесу пізнання дитиною навколишнього світу. Традиційно вивчення живої та неживої природи викликає інтерес школярів з порушеннями інтелектуального розвитку, що пояснюється безпосередньо змістом та формою подання навчальної інформації: спостереження предметів та явищ природи, натуральних об'єктів та їх зображень, демонстрації різноманітної наочності, цікавих оповідань, різноманітних за формою та змістом вправ та завдань, використання власного досвіду учнів, виконання практичних робіт тощо. З іншого боку, природничо-науковий зміст є об'єктивно складним для учнів з порушеннями розумового розвитку, у зв'язку з великим вмістом абстракції, часом відсутністю можливості використати власний досвід, кількістю нових термінів, назв. Матеріал, який повинні засвоїти учні у відповідності до вимог програми, часом складний для розуміння, запам'ятовування та відтворення, тому навчальна програма побудована за концентричним принципом: зміст кожного року навчання розширює та поглиблює отримані знання, уточнюється новими повідомленнями.

У процесі підготовки до уроків природознавства, обираючи методи та прийоми навчання, підбираючи засоби навчання, завдання та вправи, необхідно враховувати рівень знань учнів, їх готовність до сприймання учбового матеріалу, сформованість таких психічних процесів, як сприймання, пам'ять, увага, мислення. Це дозволить передбачити типові помилки, уникнути їх та сформувати міцні та усвідомленні предметні зв'язки.

Результати навчання й орієнтовний зміст навчання

Орієнтовний зміст навчального матеріалу	Предметно-орієнтовані компетентності
Змістова лінія «Людина»	
<p>Ознайомлення із власним тілом та його будовою. Пізнання функцій та можливостей людського тіла. Турбота про здоров'я, гігієнічні навички.</p> <p>Стандарти і навички співжиття і співпраці в сім'ї. Домашні обов'язки.</p> <p>Професії батьків та інші професії. Чому і як треба берегти речі. Побутова техніка. Дозвілля в сім'ї (іграшки, організація вихідного дня).</p> <p>Безпечна поведінка вдома і на вулиці.</p> <p>Організація досліджень.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - за запитаннями вчителя називає: імена матері, батька, найближчих родичів; - за допомогою вчителя пояснює: <ul style="list-style-type: none"> • зовнішню будову і функції людського тіла; • правила гігієни; - розпізнає здорові і шкідливі звички; - за допомогою вчителя пояснює: <ul style="list-style-type: none"> • призначення і розташування предметів побуту; • правила безпечної поведінки з побутовою технікою; - за малюнком наводить приклади: <ul style="list-style-type: none"> • домашніх обов'язків; • безпечної та небезпечної поведінки вдома та на вулиці; - дотримується правил: поведінки у сім'ї; * за запитаннями вчителя називає: імена батьків і близьких людей; * за запитаннями вчителя показує: <ul style="list-style-type: none"> • руки, ноги людини; предмети побуту; домашні приміщення.
Змістова лінія «Людина в суспільстві»	
<p>Батьківщина. Рідний край – міста і села. Чим відрізняється місто від села. Матеріальні і культурні здобутки рідного краю: театри, кінотеатри, ігрові майданчики, парки і т.п. Домашня адреса.</p> <p>Транспорт міста /села. Правила вуличного руху, перехід вулиці. Світлофор і його сигнали.</p> <p>Школа. Склад шкільного товариства:</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - за запитаннями вчителя називає свою країну, столицю, рідне місто/село; домашню адресу; - знаходить на малюнку державні символи. - орієнтується у найближчому просторі; - за запитаннями вчителя називає: імена своїх товаришів; імена працівників школи;

<p>діти, які вчать, та дорослі, які працюють. Імена учнів, вчителів, вихователів класу, працівників школи (вчителі, вихователі, лікар, кухар та ін.).</p> <p>Правила поведінки людини у суспільстві.</p> <p>Організація спостережень.</p> <p>Розв'язання ситуацій морального вибору.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>за допомогою вчителя пояснює:</i> зміст професій водія, машиніста, тракториста та ін; - <i>дотримується</i> правил доброзичливого ставлення до шкільних товаришів, працівників школи; - <i>за малюнками розповідає</i> про транспорт міста і села; - <i>дотримується</i> правил дорожнього руху; - <i>орієнтується</i> у знаках світлофору; * <i>за запитаннями вчителя знаходить на малюнку</i> державні символи. * <i>орієнтується</i> у шкільному просторі; * <i>за запитаннями вчителя називає:</i> імена працівників школи; * <i>дотримується</i> відповідних правил поведінки у шкільних приміщеннях.
--	--

Змістова лінія «Людина і природа»

<p>Жива і нежива природа. Що з чого виготовляють?</p> <p>Чому буває літо, осінь, зима, весна; ранок, день, вечір, ніч (значення сонця у природі та його висота над землею).</p> <p>Об'єкти неживої природи: повітря. Значення кисню для дихання рослин, тварин, людини.</p> <p>Погода щодня. Погода у різні пори року.</p> <p>Пори року та їх ознаки. Особливості життя рослин та тварин у різні пори року. Господарча діяльність людини у різні пори року.</p> <p>Спостереження за добовими змінами та рослинами, тваринами, діяльністю</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>має уявлення і за малюнком наводить приклади:</i> предметів неживої і живої природи, рукотворних об'єктів; - <i>має уявлення</i> про значення сонячного світла і тепла на землі; про добові та сезонні зміни в природі; про повітря і його властивості; - <i>за запитаннями вчителя і малюнками називає</i> пори року та відповідні явища у живій та неживій природі у різні пори року; - <i>наводить приклади</i> вирощування рослин, - <i>фіксує</i> результати досліджень (експериментів);
--	---

<p>людей у різні пори року. Рослини: овочі, фрукти. Користь рослин (продукти харчування, ліки, деревина, папір тощо). Кущі, дерева, трави. Основні зовнішні органи рослини: коріння, стовбур, гілки, листя. Практичні роботи: вирощування цибулі, миття листя і поливання кімнатних рослин. Різноманітність тваринного світу: звірі, птахи, комахи, риби, плазуни. Свійські тварини. Дикі тварини. Експерсії : на ферму, у зоопарк. Охорона і збереження природи. Організація досліджень.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>наводить приклади</i> свійських та диких тварин; - <i>класифікує</i> тварин за видами; - <i>дотримується</i> правил поведінки в природі, бере посильну участь в природоохоронній діяльності; <ul style="list-style-type: none"> * <i>має уявлення</i> про сезонні зміни у природі; * <i>має уявлення</i> про правила поведінки в природі, * <i>бере посильну участь</i> в природоохоронній діяльності;
<p>Життєва компетентність</p> <p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - усвідомлює можливості власних органів відчуття, рук та ніг; дотримується правил гігієни; - дотримується безпечної поведінки вдома, в школі, на вулиці, у громадських місцях; - дотримується встановлених правил поведінки у родині, колективі, суспільстві; розрізняє позитивні та негативні риси характеру людини; виявляє готовність наслідувати моральні якості та позитивні риси характеру у повсякденному житті; - використовує знання про особливості будови та життєдіяльності живих організмів у повсякденному житті; - підбирає власний одяг у відповідності до погоди; - дотримується елементарних правил поведінки у природі. 	

ТЕХНОЛОГІЧНА ГАЛУЗЬ

ТРУДОВЕ НАВЧАННЯ

2 клас

Пояснювальна записка

Трудове навчання є однією з ланок неперервної технологічної освіти, що створює базис для успішного опанування учнями технологій основної школи та виконує пропедевтичну функцію щодо подальшого професійно-трудоного навчання.

Метою «Трудового навчання» в початковій школі для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку є формування і розвиток загальнотрудової компетентності учнів, яка дає можливість їм вирішувати предметно-практичні та побутові задачі, виконувати доступні види діяльності, пов'язані з найпоширенішими галузями народного господарства.

Загальноосвітні завдання для досягнення зазначеної мети передбачають ознайомлення школярів з основами трудового процесу; формування техніко-технологічних знань, умінь та навичок; розвиток пізнавальних здібностей, формування елементів графічної грамоти; набуття досвіду предметно-практичної діяльності, алгоритмів і способів предметно-практичних дій ручними техніками; виховання в учнів ціннісного ставлення до себе як суб'єкта предметно-перетворювальної діяльності, шанобливого ставлення до людей праці та їх професії, трудових традицій українського народу та інших народів світу.

Корекційно-розвиткові завдання спрямовуються на забезпечення:

- пізнавального розвитку (формування явлень про послідовність та поетапне виготовлення виробу з опорою на зразок та предметно-інструкційну карту; розв'язування в процесі трудової діяльності пізнавальних задач в наочно-дійовому та наочно-образному плані; формування умінь виконувати завдання на основі словесної інструкції з опорою на наочність, дотримання етапів діяльності (аналіз, планування та організація виготовлення виробу, самоконтроль);
- мовленнєвого розвитку (на основі використання техніко-технологічної термінології у процесі розвитку зв'язного мовлення, формування умінь давати вербальний звіт про власну діяльність у вигляді фіксуючого, супроводжуючого та плануючого мовлення);
- сенсомоторного розвитку (формування умінь визначати форму, розмір, колір, розташування деталей предметів та їх властивостей, предметів на основі зорової, тактильної, слухової чутливості; розвиток дрібної моторики; навичок вправно володіти інструментами під час виконання практичних завдань);
- особистісного розвитку (формування позитивного ставлення до праці, готовності доводити виконання трудового завдання до завершення; усвідомленої навчально-практичної діяльності, цілеспрямованості, організованості, охайності та інших важливих для праці якостей особистості).

Зміст технологічної освітньої галузі в **2 класі** для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку структурується за такими змістовими лініями: **«Світ технологій», «Світ ремесел та декоративно-ужиткового мистецтва», «Основи конструювання», «Основи побуту».**

Змістова лінія **«Світ технологій»** спрямована на формування в учнів здатності планувати власну діяльність у процесі вивчення різних видів матеріалів та опанування техніко-технологічними операціями у процесі виконання робіт з пластичними, природними, текстильними, матеріалами, папером, конструктором. В учнів удосконалюються вміння розпізнавати

конструкційні матеріали, добирати їх для створення виробу, виконувати найпростіші способи їх обробки. Важливою умовою засвоєння цієї лінії є формування в учнів здатності розуміти і дотримуватися послідовності у виготовленні виробів.

Пропоновані умови: наявність конструкційних матеріалів, технологічних карток (схем), необхідних для виготовлення виробу, інструментів та пристосувань, довідникових посібників (книжки з ілюстраціями до творів, набори малюнків тощо). Організація екскурсій, перегляд відеофрагментів, презентацій.

Змістова лінія «**Світ ремесел та декоративно-ужиткового мистецтва**» має на меті формування в учнів ставлення до творів декоративно-ужиткового мистецтва та ремесел як культурної спадщини українського народу, а також вміння створювати та оздоблювати прості вироби за зразком та допомогою педагога чи власним задумом, із застосуванням традиційних ремесел або технік декоративно-ужиткового мистецтва.

Пропоновані умови: демонстрація наочних зразків, виробів, виготовлених традиційними та сучасними ремеслами; матеріалів, інструментів та пристосувань, каталогів, фотографій тощо. Перегляд та обговорення фільмів (мультфільмів), у яких висвітлюються технології традиційних та сучасних ремесел. Відвідування (реально чи віртуально) майстерень народних умільців, музеїв декоративно-ужиткового мистецтва.

Змістова лінія «**Основи конструювання**» спрямована на подальший розвиток творчої діяльності у процесі конструювання та моделювання під час самостійної або колективної роботи з конструктором. Процес конструювання з готових деталей (моделей) конструктора сприятиме розвитку просторової уяви, мислення учнів, через зіставлення малюнків, наочних зразків, за якими діти складатимуть конструкції. Учні вчаться конструювати з різних видів конструкторів за зразком та інструкцією, на основі виконання дидактичних ігор та вправ.

Пропоновані умови: наявність різних видів конструкторів, відповідних наочних зразків конструкцій; матеріалів для виготовлення та оздоблення виробу.

Змістова лінія «**Основи побуту**» має на меті формувати практичні навички організації власної життєдіяльності, розв'язувати практичні завдання у власному побуті, планувати та реалізовувати найпростіші трудові дії (організація робочого місця, догляд за рослинами, домашніми тваринами; приготування елементарних страв та сервірування столу; догляд за одягом та взуттям).

Пропоновані умови: наявність побутових матеріалів, інструментів та пристосувань; об'єктів (іграшок, книжок тощо). Перегляд та обговорення фільмів (мультфільмів), у яких висвітлюються найпростіші дії щодо самостійності в побуті.

Основоположна роль у трудовому навчанні відводиться **формуванню загальної трудової компетентності учнів**, яка розглядається як здатність застосовувати на практиці предметно-практичні знання, досвід, суспільні

цінності, базові навички комунікації і соціально-побутової адаптації, набуті у процесі трудового навчання.

Добір змісту трудового навчання дітей з порушеннями інтелектуального розвитку здійснюється з урахуванням компетентнісного та особистісно орієнтованого підходів, на основі принципів достатності (необхідності) для навчання праці і корекції порушень розвитку у дітей зазначеної категорії з метою їх підготовки до самостійного життя та доступності для сприймання і засвоєння.

Продовжується ознайомлення учнів з елементами комп'ютерної грамоти: ознайомлення з основними частинами комп'ютера (ноутбука) у процесі вчительської презентації до уроку, демонстрації на комп'ютері виробів з різних матеріалів, використання фотографій та малюнків об'єктів праці. Це сприятиме формуванню уявлень про комп'ютер (ноутбук) та створить підґрунтя для вивчення курсу інформатики у основній ланці школи.

Засвоєння навичок самообслуговування відбувається у процесі дотримання під час уроків з трудового навчання санітарно-гігієнічних норм та вимог, правил організації робочого місця. Зміст навчання, перелік трудових операцій, об'єктів виробів у типовій освітній програмі з трудового навчання є орієнтовним. Вчитель самостійно розподіляє години між розділами програми для кожного класу залежно від інтересів учнів, їх психофізичних можливостей, матеріально-технічної бази школи.

Програму розроблено з урахуванням принципів доступності, достатності, послідовності, науковості, системності навчання.

Результати навчання й орієнтовний зміст навчання

Орієнтовний зміст навчального матеріалу	Предметно-орієнтовані компетентності
Змістова лінія «Світ технологій»	
<p>Робота з глиною, пластиліном, солоним тістом</p> <p><i>1) Техніко-технологічні відомості.</i></p> <p>Застосування глини – виготовлення посуду (чайний, столовий, декоративний – кашпо), горщиків, іграшок. Засоби праці для роботи з глиною: різак, стека, лінійка.</p> <p>Стилізовані фігурки тварин, їх пропорції.</p> <p>Поняття про деталі, частини. Ціле і частини.</p> <p>Макет.</p> <p>Просторове розташування деталей на макеті (зліва, справа, посередині,</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про використання глини для посуду різного призначення, горщиків, іграшок; - розрізняє посуд за призначенням (за малюнками); - розпізнає тварин на стилізованих фігурках, визначає деталі, частини; - має уявлення про просторове розташування деталей (зліва, справа, посередині, перед, біля);

<p>перед, за, біля).</p> <p>Правила безпечної праці та санітарно-гігієнічні вимоги.</p> <p>Організація робочого місця.</p> <p><u>Трудові операції</u></p> <p>Ліплення посуду способом вдавлювання і розплющування стінок виробу пальцями.</p> <p>Обробка виробу стекою.</p> <p>Оздоблення виробу кольоровим пластиліном.</p> <p>Аналіз стилізованої скульптурної фігурки за окремими частинами.</p> <p>З'єднання виліплених деталей в одне ціле способом примазування.</p> <p>Визначення просторового розташування предметів на макеті.</p> <p>Закріплення деталей макета на підставці. Визначення змісту макета.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>*має елементарні уявлення</i> про властивості глини та пластиліну, засоби праці – називає (показує) їх; - <i>*дотримується</i> правил безпечної праці; <i>працює</i> стекою, з'єднує деталі примазуванням; - <i>*виконує</i> трудові операції вдавлювання, розплющування пальцями з допомогою; - <i>оздоблює</i> виріб з допомогою; - <i>*виконує</i> операції з'єднання окремих деталей способом примазування під контролем вчителя; - <i>визначає</i> просторове розташування предметів на макеті, закріплює їх на підставці
<p>Орієнтовні об'єкти виготовлення. <i>Предмети циліндричної форми: кухоль, стакан для олівців. Предмети конічної форми: відерце, горищик для квітів. Чайний посуд: чашка і блюдце, десертні тарілки, чайник для заварювання. Стилізовані фігурки птахів і тварин.</i></p> <p><i>Композиція «Колобок і лисиця», «Лисиця і журавель» та ін.</i></p>	
<p>Робота з природними матеріалами</p> <p><u>Техніко-технологічні відомості.</u></p> <p>Властивості засушених природних матеріалів: листя, квітів, трави, моху, пір'я, соломи, насіння.</p> <p>Прикріплювання природного матеріалу наклеюванням.</p> <p>Правила складання макета (визначення місця розташування кожного об'єкта, визначення способу закріплення).</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>називає</i> властивості природного матеріалу за запитаннями (назва, колір, форма та ін.); - <i>*розрізняє</i> засоби праці та матеріали для з'єднання деталей з допомогою; - <i>*дотримується</i> правил безпечної праці під контролем вчителя; - <i>розташовує</i> кожний об'єкт на макеті, закріплює на підставці з допомогою та зразком;

<p>Організація робочого місця. Правила безпечної праці.</p> <p><u>Трудові операції</u></p> <p>З'єднання деталей клеєм, паличками, пластиліном, нитками.</p> <p>Наклеювання природного матеріалу.</p> <p>Закріплення окремих деталей та фігур (пташок, тварин) на підставці.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>дотримується</i> правил організації робочого місця; - <i>з'єднує</i> деталі клеєм, паличками, нитками за вказівкою та допомогою вчителя; - <i>*наклеює</i> природний матеріал на основу з допомогою; - <i>закріплює</i> окремі деталі та фігури пташок, тварин на підставці;
<p>Орієнтовні об'єкти виготовлення. Фігурки тварин: пташка із жолудів, пір'я та паличок, заєць із жолудів, паличок, крилаток ясеня; рибка, черепашка з персикової кісточки.</p> <p>Порося, каченя з кукурудзяного качана, ялинкової шишки, паличок та гарбузового насіння.</p> <p>Декоративні візерунки з насіння, сюжетні композиції до казок, оповідань.</p> <p>Макети до знайомих дітям казок «Лисичка і журавель», «Колобок» та ін.</p>	
<p>Робота з папером</p> <p><u>Техніко-технологічні відомості</u></p> <p>Призначення і застосування картону. Властивості картону та паперу. Засоби роботи з картоном і папером: ножиці, шаблон, олівець, пензлик. Правила різання ножицями по прямих лініях і колу. Виготовлення оригамі, виробів із смужок паперу, виробів за шаблоном.</p> <p><u>Трудові операції</u></p> <p>Розмічання паперу і картону за шаблоном.</p> <p>Різання ножицями по лінії розмітки.</p> <p>Наклеювання деталей на основу.</p> <p>Склеювання зігнутих під прямим кутом частин виробу.</p> <p>Оригамі.</p> <p>Складання і вирізування з паперу різних фігур, форм тощо.</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>називає</i> властивості картону та паперу, знає засоби праці (називає їх за показом учителя); - <i>має</i> уявлення про папір, технології оригамі; - <i>*розрізняє</i> предмети, матеріали та їх призначення за запитаннями вчителя; - <i>розмічає</i> разом з вчителем картон за шаблоном та ріже ножицями по лініях розмітки, змазує клеєм картон по всій поверхні; - <i>виконує</i> трудові операції технікою оригамі з допомогою вчителя; - <i>*намагається</i> різати ножицями по лінії розмітки, склеювати частини виробу під контролем вчителя

Орієнтовні об'єкти виготовлення. Лічильний матеріал у формі смужок, квадратів, кружечків, трикутників, овалів. Закладки.

Ліхтарики. Виготовлення елементарних паперових виробів технікою оригамі. Виготовлення виробів із смужок паперу: ялинки, квітки, новорічної кульки, тощо. Виготовлення виробів за шаблоном: ліхтарик, ромашка, півник, котик та ін.

Робота з текстильними матеріалами (нитками)

Техніко-технологічні відомості

Тасьма, шпагат, нитки (повторення).
Гудзики, їх види, отвори на них.

Тканина у житті людини. П
ризначення тканин – для одягу,
білизни, оббивки меблів, вишивання
та ін.

Трудові операції

Намотування ниток на картон,
зв'язування ниток.

Відбір гудзиків.

Учень / учениця:

- *називає* властивості ниток, їх
призначення, має уявлення про
гудзики (призначення, отвори);

- **має елементарне уявлення* про
призначення тканини;

- *розрізняє* (вибирає) нитки, гудзики
за розміром, кольором.

- *намотує* нитки на картон,

- *зв'язує* нитки (за показом учителя, за
зразком та допомогою);

- *вибирає* гудзики за розміром,
кольором;

Орієнтовні об'єкти виготовлення.

Виготовлення плетених з ниток виробів. Закладки з картону, на яких
наклеєні деталі з тканини.

<p>Сільськогосподарські роботи.</p> <p>1) <i>Техніко-технологічні відомості.</i> Кімнатні рослини. Догляд за кімнатними рослинами. Висаджування рослин у ґрунт. Посівний матеріал. Вимоги до посівного матеріалу. Насіння, його пророщування. Посів. Догляд за посівом.</p> <p>Трудові операції. Посів, догляд за посівом. Поливання квітів. Висаджування рослин. Догляд за рослинами.</p>	<p>Учень:</p> <ul style="list-style-type: none"> - *має уявлення про догляд за кімнатними рослинами; - має уявлення про підготовку насіння до пророщування; - *добирає посівний матеріал; висіває, висаджує рослини з допомогою; - здійснює догляд за посівом, рослинами з допомогою вчителя;
<p>Об'єкти праці. <i>Кімнатні рослини. Насіння. Горщики з розсадою. Висадження рослин на грядку.</i></p>	
<p>Змістова лінія «Світ ремесел та декоративно-ужиткове мистецтва»</p>	
<p>Світ професій. Ознайомлення з традиційними та сучасними ремеслами.</p> <p>Ознайомлення з виробами, виготовленими народними майстрами (відео-фрагменти, мультимедійні презентації, наочні вироби, спостереження під час екскурсії до музеїв з декоративно-ужиткового мистецтва).</p> <p>Створення та оздоблення виробу, застосовуючи технології традиційних ремесел або технік декоративно-ужиткового мистецтва.</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • має уявлення про вироби, виготовлені виготовленими народними майстрами • має уявлення про важливість відродження та збереження традиційних ремесел; • виготовляє та оздоблює виріб із допомогою дорослих, застосовуючи елементи традиційних та сучасних ремесел (використання різних технік для виготовлення та оздоблення виробів; *виготовляє виріб спільно з дорослим, застосовуючи елементи традиційних та сучасних ремесел (використання різних технік для виготовлення та оздоблення виробів.
<p>Орієнтовні об'єкти праці: <i>вироби з ниток, тканини, природних матеріалів, комбіновані вироби тощо.</i></p>	

Змістова лінія «Основи конструювання»	
<p><u>Техніко-технологічні відомості:</u> Правила організації робочого місця при роботі з конструктором. Види конструкторів (набір будівельних кубиків, великий конструктор типу „Лего”, мозаїки, великі пазли). Деталі конструктора. Види з'єднання деталей конструктора. Правила роботи з різними видами конструктору.</p> <p><u>Трудові операції:</u> Складання мозаїки, пазлів, кубиків, конструктору. Складання виробу за зразком.</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>*розрізняє</i> види конструкторів; - <i>*має уявлення</i> про деталі різних конструкторів; - <i>має елементарні уявлення</i> про сполучення деталей; - <i>володіє</i> елементарними прийомами з'єднання деталей конструктора; - <i>відбирає</i> для виробу потрібні деталі з допомогою; - <i>*складає</i> виріб разом з учителем;
<p>Орієнтовні об'єкти праці: Різні іграшкові будівлі з дерев'яного конструктора. Різні види мозаїчних малюнків.</p>	
Змістова лінія «Основи побуту»	
<p>Організація робочого місця. Упорядкування особистих речей (шкільного приладдя).</p> <p>Сервірування столу. Культура поведінки за столом.</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>*виконує</i> найпростіші дії щодо самостійності у побуті (упорядкування особистих речей). • спільно з дорослими <i>організовує</i> та <i>прибирає</i> робоче місце відповідно до власних потреб та визначених завдань. • з допомогою вчителя <i>сервірує</i> стіл (<i>*за</i> покроковою інструкцією спільно з педагогом); • .
Життєва компетентність:	
<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - має уявлення про організацію робочого місця; - має елементарні уявлення про застосування ручних технік обробки матеріалів (паперу, глини, пластиліну, солоного тіста, природного матеріалу, ниток); - здійснює із допомогою та контролем вчителя елементарні технологічні 	

- операції у процесі власної предметно-практичної діяльності;
- використовує під контролем вчителя техніко-технологічні навички у спільному процесі виготовлення виробів з різних матеріалів;
  - сприймає звернене мовлення;
  - розуміє інструкції у процесі предметно-практичної діяльності;
  - має елементарні уявлення про важливість самообслуговування (дотримання санітарно-гігієнічних правил та норм).

МИСТЕЦЬКА ГАЛУЗЬ

МИСТЕЦТВО 2 КЛАС

Пояснювальна записка

Метою навчання мистецтва є художньо-естетичний розвиток школярів, формування в них емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва у процесі сприймання, розуміння та відтворення художніх образів, плекання пошани до культурних цінностей, формування основ загальнокультурної компетентності.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** мистецької освітньої галузі (мистецтво) у початковій школі для дітей з інтелектуальними порушеннями є:

1. Формування початкових знань про мистецтво, його образну мову та основні засоби виразності, особливості взаємозв'язку музичного та візуального мистецтва з синтетичними мистецтвами (хореографія, театр, кіно, цирк, мультиплікація), ознайомлення з роллю мистецтва у житті людей.
2. Розвиток художньо-естетичного сприймання, уміння аналізу художньої мови різних видів мистецтва та оцінювання мистецьких творів.
3. Формування адекватного емоційно-естетичного ставлення до предметів і явищ навколишнього світу й творів мистецтва, уміння зв'язно висловлювати особистісні враження, формування активного інтересу та потреби до різних видів художньо-творчої діяльності.
4. Опанування елементарними практичними вміннями та навичками, набуття початкового досвіду зі створення художніх образів у процесі власної художньо-творчої діяльності.
5. Корекція порушень пізнавальної діяльності, моторно-рухової сфери, розвиток сенсорних здібностей.
6. Виховання основних моральних якостей особистості, морального ставлення до оточуючого світу, елементарних світоглядних уявлень і ціннісних орієнтацій, пошани до української культури.

Реалізація зазначеної мети та сформульованих завдань здійснюється на основі досягнення особистісно і компетентісно зорієнтованої освітньої (засвоєння елементарних художньо-естетичних знань та оволодіння

практичними уміннями і навичками) та корекційно-розвивальної (розвиток і корекція інтелектуальної, емоційно-чуттєвої, сенсорної сфери особистості дитини) цілей та забезпечується відповідними **змістовими лініями**: «художньо-творча діяльність», «сприймання та інтерпретація мистецтва», «комунікація через мистецтво», які розкривають основну місію загальної мистецької освіти.

Змістова лінія «**Художньо-творча діяльність**» спрямовує на розвиток художньо-практичних здібностей учнів з порушеннями інтелектуального розвитку через прикладне освоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовираження, набуття початкового досвіду посиленого створення художніх образів у процесі власної елементарної творчості. Ця змістова лінія реалізується через формування умінь застосовувати різні виразні засоби творення художніх образів.

Змістова лінія «**Сприймання та інтерпретація мистецтва**» спрямована на пізнання цінностей, що відображають сигнали художньо-естетичної інформації. Її реалізація передбачає формування у дитини з порушеннями інтелектуального розвитку художньо-естетичного ставлення до мистецтва та дійсності; розвиток вміння цілеспрямовано й цілісно сприймати, відчувати, розуміти й адекватно оцінювати прекрасне в різноманітних його виявах, як-то: мистецтві, природі, суспільних стосунках, вчинках людей; розвиток таких особистісних якостей, як почуття краси, гармонії, здатності емоційно адекватно відкликатися на різноманітні прояви естетичного в оточуючому світі, формування потреби у спогляданні та милуванні.

Реалізація змістової лінії «**Комунікація через мистецтво**» спрямована на соціалізацію учнів з інтелектуальними порушеннями через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (власних творчих здібностей, нахилів, можливостей й досягнень), формування вміння вільно і правильно висловлювати власні думки і враження, спілкуватися з однолітками і дорослими у процесі сприймання та відтворення творів образотворчого мистецтва та об'єктів і явищ оточуючого світу шляхом створення умов для елементарно-пошукової діяльності, її цілеспрямованості і завершеності, прояву ініціативності, позитивних емоцій, елементів уяви та фантазії учнів. Змістова лінія передбачає розвиток в учнів комунікативних умінь через створення ситуацій успіху і радості творчості у процесі образотворчої діяльності, формування уявлень про можливість і способи регулювати свій емоційний стан завдяки розумінню мови образотворчого мистецтва, розвитку навичок його цілісного сприймання та адекватної емоційно-естетичної оцінки, культури почуттів.

Опанування мистецтва учнями з порушеннями інтелектуального розвитку ґрунтується на засадах компетентнісного, ціннісного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного, ігрового та інтегративного підходів. В основу програми покладено такі **принципи**: від простого до складного, від дійсності через мистецтво до життя, єдність пізнавально-репродуктивної та елементів творчої діяльності, розвиток здібностей емоційно-естетичного сприймання художнього образу в мистецтві та житті і посиленого відтворення його у

самостійних роботах з урахуванням вікових та психофізичних особливостей розвитку і практичного досвіду учнів.

Зміст навчального предмету побудовано за моделлю **поліцентричної інтеграції** мистецьких знань, що передбачає інтегрування домінантних змістових ліній – музичної та образотворчої, які органічно поєднуються в єдиний тематичний цикл на основі естетико-світоглядної орієнтації. Спільними для цих видів мистецтва є відображення в художніх образах закономірностей людського буття, що зумовлює єдину тематичну структуру програми «Мистецтво», логіку об'єднання навчального матеріалу в цілісні тематичні блоки. Особливості спільних тем, споріднених художньо-мовних аспектів змісту мистецької галузі зумовлюють процес застосування інтегративних художньо-педагогічних технологій.

Рівень художньо-естетичного розвитку учнів з порушеннями інтелектуального розвитку залежить від ефективності **корекційної спрямованості навчального процесу**, що передбачає використання таких засобів навчання, які сприяють удосконаленню вищих психічних функцій, виробленню їх усвідомленості та довільності. Художньо-естетичний розвиток включає відпрацювання й корекцію довільної уваги, образної та логічної пам'яті, інтелектуальної та емоційно-чуттєвої сфери особистості в їх системній єдності, розвиток цілісності, осмисленості й узагальненості сприймання, мовленнєвих навичок, формування елементів творчої уяви та свідомого емоційно-особистісного ставлення до прекрасного, вироблення вмінь адекватно мотивувати оцінку результатів практично-творчої діяльності істотними ознаками тощо. Шляхом систематичного і цілеспрямованого розвитку аналізувати художню мову різних видів мистецтва, адекватно оцінювати зміст і виражальні засоби мистецьких творів, знаходити суттєві ознаки, встановлювати логічні зв'язки, визначати послідовність роботи у процесі практичної діяльності, здійснювати контроль за своєю роботою, відповідно оцінювати її результати поступово відбувається розвиток і корекція інтелектуальних, емоційно-чуттєвих, ціннісних компонентів естетичної свідомості та елементів художньо-творчої діяльності, адже лише планомірне організоване залучення школярів до різноманітної художньо-естетичної діяльності з урахуванням індивідуально-диференційованого підходу здатне оптимально розвинути в них естетичне сприймання, естетичний смак, естетичні почуття й потреби.

Планування інтегрованих **уроків мистецтва** має відповідати основним дидактичним вимогам із врахуванням художньо-естетичної специфіки предмета та психофізичних порушень учнів. Заняття з мистецтва передбачають активізацію пізнавальної діяльності, розвиток емоційно-чуттєвої та моторно-рухової сфери школярів, створення на уроці особливої атмосфери творчості і радості, що зобов'язує вчителя обирати найбільш оптимальні шляхи подання навчального матеріалу та творчого структурування уроку. На уроці доцільно використовувати роботу в малих групах, командну та індивідуальну практично-творчу роботу учнів, адже відчуття спільноти сприяє розвитку соціальних навичок, поєднуючи соціальний, емоційний та когнітивний розвиток кожного учня, формуванню загальнолюдських цінностей: милосердя, чуйності,

доброзичливості, вихованню поваги до ближнього і бажання бути кращим.

Складаючи календарний план на рік, учитель має творчо підходити до розподілу тем, зважаючи на поступове ускладнення завдань, місцеві кліматичні умови, традиційні для певної місцевості види народного мистецтва. Вчителю надається можливість самостійно обирати варіанти завдань, замінювати їх за своїм бажанням, але з урахуванням навчально-виховних та корекційно-розвиткових завдань, зазначених у програмі.

Результати навчання та орієнтовний зміст навчання

Орієнтовний зміст навчального матеріалу	Предметно-орієнтовані компетентності
Художньо-творча діяльність	
<p>Виконання пісень різного емоційного змісту і характеру.</p> <p>Створення темброво-ритмічних супроводів до пісень і танців.</p> <p>Пластичне інтонування характеру музики, виконання ритмічно-танцювальних рухів, дитяча гра.</p> <p>Музикування на дитячих музичних інструментах.</p> <p>Основи створення елементарного реалістичного малюнка різноманітними засобами і техніками.</p> <p>Спостереження зображуваного об'єкта, визначення його форми, будови, кольору і розмірів окремих деталей і їх взаємного розташування.</p> <p>Орієнтування на площині аркуша паперу та у готовій геометричній формі (смузі, квадраті, колі).</p> <p>Дослідження доквілля для створення художніх образів.</p> <p>Інсценізація пісень, створення</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>відтворює</i> характер пісні (*за допомогою вчителя); • <i>дотримується правил</i> співу та поведінки в музичному класі (*за нагадуванням вчителя); • <i>створює</i> простий ритмічний супровід плесканням, вистукуванням, тупотінням тощо (*за допомогою вчителя); • <i>узгоджує</i> ритмічний супровід із словами тексту пісні або ритмом танцю, власні ритмічні дії з діями колективу (*за допомогою вчителя); • <i>виконує</i> елементарні ритмічно-танцювальні рухи (*за допомогою вчителя); • <i>намагається</i> дотримуватися правил елементарного музикування (*за нагадуванням вчителя); • <i>відтворює</i> у малюнку будову предмета, форму, пропорції й забарвлення його частин графічними матеріалами та фарбами (*в межах можливостей за допомогою); • <i>вибирає</i> положення аркуша паперу залежно від форми і розмірів зображуваних об'єктів; • <i>складає</i> та <i>розташовує</i> на площині (в просторі) окремі елементи

<p>театралізованих образів (виконання нескладних ролей).</p> <p>Фантазії засобами танцю і пантоміми (міміка, жести).</p> <p>Використання художньо-творчої діяльності для поліпшення психоемоційного стану.</p>	<p>зображень (форм) у просту композицію, зокрема декоративну (*намагається за допомогою вчителя);</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>підбирає</i> кольори залежно від змісту зображення (*за допомогою вчителя); • <i>додержується</i> контурів окремих елементів у процесі розфарбування; • <i>визначає</i> етапи виконання художньо-творчих завдань (*за нагадуванням вчителя); • <i>контролює</i> власні практичні дії (*в межах можливостей); • <i>розуміє</i> правила поведінки в закладах культури та мистецтва; • <i>називає</i> свої уподобання у мистецтві; • <i>прикрашає</i> (за допомогою дорослого) середовище, в якому живе і навчається.
--	---

Сприймання та інтерпретація мистецтва

<p>Знайомство з деякими видами і жанрами мистецтва, їх аналіз та інтерпретація.</p> <p>Сприймання творів різних видів мистецтва. Обговорення вражень, емоцій, які вони викликали. Добір із запропонованих слів-характеристик, що співзвучні особистим емоціям та враженням.</p> <p>Визначення засобів виразності твору мистецтва.</p> <p>Аналіз образів довкілля та порівняння з їх художнім трактуванням.</p> <p>Знайомство з деякими видами театру, кіномистецтва.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • емоційно <i>позитивно відгукується</i> на прояви прекрасного в навколишній дійсності – предметному світі, творах музичного та візуального мистецтва; • <i>сприймає</i> твір мистецтва та <i>висловлює</i> власні враження, добирає із запропонованих слів співзвучні особистим емоціям; • <i>розпізнає та називає</i> (*за допомогою вчителя) у творах образотворчого мистецтва (або репродукціях) зображення знайомих предметів, об'єктів, явищ, тварин, рослин, під керівництвом учителя <i>порівнює</i> їх за формою, забарвленням, розміром, <i>називає</i> персонажів (діючих осіб) ілюстрацій до
--	---

<p>Використання творів різних видів мистецтва для отримання задоволення.</p>	<p>художніх творів, порівнює їх;</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>визначає</i> у творах музичного мистецтва темп (повільно, помірно, швидко); динаміку (гучно, тихо), <i>характеризує</i> мелодію (*за допомогою вчителя); • <i>розпізнає</i> деякі види театру (ляльковий, музичний) та кінематографу (кінофільм, мультфільм); • <i>помічає</i> красу в доквіллі; • <i>отримує задоволення</i> від спілкування з мистецькими творами.
--	---

Комунікація через мистецтво

<p>Презентація та характеристика власних творчих досягнень.</p> <p>Проведення шкільних мистецьких заходів (концертів, виставок, інсценізацій тощо).</p> <p>Ознайомлення і впровадження елементарних правил художньо-естетичної співпраці, взаємодії, комунікації.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>презентує</i> результати власної художньо-творчої діяльності тощо (*намагається за допомогою вчителя); • <i>бере участь</i> у шкільних мистецьких заходах, в обговореннях власних вражень від творів мистецтва тощо (*частково бере участь); • <i>вербально описує</i> свій художньо-творчий задум; <i>визначає</i>, що вдалося чи не вдалося у його виконанні (*за нагадуванням вчителя); • <i>дотримується</i> правил взаємодії у художньо-творчій співпраці (*у межах можливостей).
---	---

Життєва компетентність

<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> - емоційно <i>позитивно відгукується</i> на прояви прекрасного в навколишній дійсності – предметному світі, творах музичного та візуального мистецтва; - <i>сприймає</i> твір мистецтва та <i>висловлює</i> власні враження, добирає із запропонованих слів співзвучні особистим емоціям; - <i>намагається</i> розпізнавати зміст та основні виразні засоби музичних і візуальних творів (*за допомогою вчителя); - <i>розрізняє</i> на слух характер яскраво виражених пісенних, танцювальних, маршових творів (*за допомогою вчителя);
--

- *намагається* правильно відтворити ритм найпростіших вправ, дитячих пісень тощо (*відповідно до інструкції вчителя);
- *використовує* найпростіші навички гри в ансамблі (*за допомогою вчителя);
- *дотримується правил* елементарного музикування (*за нагадуванням вчителя);
- *узгоджує* ритмічний супровід із словами тексту пісні або ритмом танцю (*за допомогою вчителя);
- *узгоджує* власні ритмічні дії з діями колективу (*за допомогою вчителя).
- *розрізняє* та *називає* форми квадратних, прямокутних, округлих та трикутних предметів, види і типи ліній, кольори (*за допомогою вчителя);
- у певній послідовності *аналізує* основні особливості наочно сприйнятого матеріалу (*за запитаннями вчителя);
- *визначає* суттєві ознаки предмета шляхом розчленування відносно складної форми;
- *орієнтується* на площині аркуша паперу, у готовій геометричній формі (смузі, квадраті, колі) відповідно до інструкції вчителя: посередині, зверху, знизу, праворуч, ліворуч, проміж;
- *користується* орієнтирами, що подав учитель, або опорними точками і у відповідності з ними розташовує зображення на аркуші паперу;
- на елементарному рівні від руки *відображає* в малюнках основну форму предметів та об'єктів, їх просторові відношення та забарвлення (*разом з вчителем);
- експериментує з художніми матеріалами, інструментами, образотворчими техніками (пуантилізм, малювання ватними палочками, плямографія, колаж, малювання пензлем, олівцем, сіллю та ін.) у ході створення виразних образів;
- *дотримується* послідовності виконання художньо-творчих завдань (*під керівництвом учителя);
- *викладає* основний зміст створеного образу у словесній формі (*намагається за допомогою вчителя);
- емоційно позитивно *відгукується* на прояви прекрасного в навколишній дійсності – предметному світі, творах музичного, візуального, театрального та кіномистецтва.

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

2 клас

Пояснювальна записка

Метою вивчення образотворчого мистецтва є художньо-естетичний розвиток школярів, формування в них емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва у процесі сприймання, розуміння та відтворення художніх образів, формування основ загальнокультурної компетентності.

Відповідно до окресленої мети, головними **завданнями** мистецької освітньої галузі (образотворче мистецтво) у 2-му класі початкової школи для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку є:

1. Формування початкових знань про образотворче мистецтво, його основні засоби художньої виразності, ознайомлення з творами візуального мистецтва.

2. Засвоєння основ образотворчого мистецтва й оволодіння елементами художньо-образотворчої граматики у процесі художньо-практичної діяльності на уроках декоративного малювання, малювання з натури та тематичного малювання.

3. Розвиток адекватного емоційно-естетичного ставлення до предметів і явищ навколишнього світу й творів образотворчого мистецтва, уміння висловлювати особистісне враження, формування інтересу та потреби до художньо-творчої діяльності.

4. Корекція порушень пізнавальної діяльності, моторно-рухової сфери, розвиток мовлення та сенсорних здібностей.

5. Виховання позитивних рис особистості.

Реалізація зазначеної мети та сформульованих завдань здійснюється на основі досягнення особистісно і компетентісно зорієнтованої освітньої (засвоєння елементарних художньо-естетичних знань та оволодіння графічно-практичними вміннями і навичками) та корекційно-розвиткової (розвиток і корекція інтелектуальної, емоційно-чуттєвої, сенсорної сфери особистості дитини) цілей та забезпечується відповідними **змістовими лініями**: «художньо-творча діяльність», «сприймання та інтерпретація мистецтва», «комунікація через мистецтво», які окреслюють контент досягнення загальних цілей освітньої галузі та розкривають основну місію загальної мистецької освіти.

Змістова лінія «**Художньо-творча діяльність**» спрямовує на розвиток художньо-практичних здібностей учнів з інтелектуальними порушеннями через прикладне освоєння основ художньої мови різних видів і жанрів образотворчого мистецтва та способів художньо-творчого самовираження, набуття початкового досвіду посиленого створення художніх образів у процесі власної елементарної творчості. Ця змістова лінія реалізується через формування умінь застосовувати різні художні матеріали і техніки у процесі створення художніх образів та естетичного перетворення довкілля.

Змістова лінія «**Сприймання та інтерпретація мистецтва**» спрямована на пізнання цінностей, що відображають сигнали художньо-естетичної інформації. Її реалізація передбачає формування у дитини з порушеннями інтелектуального розвитку художньо-естетичного ставлення до мистецтва та дійсності; розвиток вміння цілеспрямовано й цілісно сприймати, відчувати, розуміти й адекватно оцінювати прекрасне в різноманітних його виявах, як-то: мистецтві, природі, суспільних стосунках, вчинках людей; розвиток таких особистісних якостей, як почуття краси, гармонії, здатності емоційно адекватно відкликатися на різноманітні прояви естетичного в оточуючому світі, формування потреби у спогляданні та милуванні.

Реалізація змістової лінії «**Комунікація через мистецтво**» спрямована на соціалізацію учнів з порушеннями інтелектуального розвитку через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (власних художньо-образотворчих здібностей, нахилів, можливостей і досягнень), формування вміння вільно і правильно висловлювати власні думки і враження, спілкуватися з однолітками і дорослими у процесі сприймання та відтворення творів образотворчого мистецтва та об'єктів і явищ оточуючого світу шляхом створення умов для елементарно-пошукової діяльності, її цілеспрямованості і завершеності, прояву ініціативності, позитивних емоцій, елементів уяви та фантазії учнів. Змістова лінія передбачає розвиток в учнів комунікативних умінь через створення ситуацій успіху і радості творчості у процесі образотворчої діяльності, формування уявлень про можливість і способи регулювати свій емоційний стан завдяки розумінню мови образотворчого мистецтва, розвитку навичок його цілісного сприймання та адекватної емоційно-естетичної оцінки, культури почуттів.

В основу програми покладено такі **принципи**: від простого до складного (від елементарної вправи до тематичної композиції); від дійсності через мистецтво до життя; єдність пізнавально-репродуктивної та елементів творчої діяльності; розвиток здібностей емоційного сприймання художнього образу в мистецтві та житті і посиленого відтворення його у самостійних роботах з урахуванням вікових та психофізичних особливостей розвитку і практичного досвіду учнів.

Рівень художньо-естетичного розвитку учнів з порушеннями інтелектуального розвитку залежить від ефективності **корекційної спрямованості навчального процесу**, що передбачає використання таких засобів навчання, які сприяють формуванню в учнів навичок спостереження, удосконаленню прийомів обстеження зображуваного об'єкта, розвитку цілісного сприймання, а саме, вміння бачити предмет цілісно, в єдності його властивостей, формуванню довільних уявлень про предмети і явища навколишнього світу, розвитку зорової та рухової пам'яті, поліпшенню різних способів зображення предметів; розвитку мисленнєвих операцій та мовлення. Шляхом систематичного і цілеспрямованого розвитку вмінь розпізнавати і визначати форму, будову, розміри та пропорції окремих частин, забарвлення, просторове розташування предметів у навколишній дійсності й в творах мистецтва, аналізувати, порівнювати предмети і явища, знаходити суттєві ознаки, встановлювати логічні зв'язки, визначати послідовність роботи у процесі практичної діяльності, здійснювати контроль за своєю роботою, адекватно оцінювати її результати поступово відбувається розвиток і корекція інтелектуальних, емоційно-чуттєвих, ціннісних компонентів естетичної свідомості та елементів художньо-творчої діяльності, адже лише планомірне організоване залучення школярів до різноманітної художньо-естетичної діяльності з урахуванням індивідуально-диференційованого підходу здатне оптимально розвинути в них естетичне сприймання, естетичний смак, естетичні почуття й потреби.

Реалізація компетентнісного підходу в навчанні учнів з порушеннями інтелектуального розвитку передбачає застосування спектра різних форм його організації, загальнодидактичних та спеціальних методів і способів навчальної взаємодії у поєднанні урочної діяльності з позаурочною.

Планування **уроків образотворчого мистецтва** має відповідати основним дидактичним вимогам із врахуванням художньо-естетичної специфіки предмета та психофізичних недоліків учнів. Заняття з образотворчого мистецтва передбачають активізацію пізнавальної діяльності, розвиток емоційно-чуттєвої та моторно-рухової сфери школярів, створення на уроці особливої атмосфери творчості і радості, що зобов'язує вчителя обирати найбільш оптимальні шляхи подання навчального матеріалу та творчого структурування уроку.

На уроці доцільно використовувати роботу в малих групах, командну та індивідуальну практично-творчу роботу учнів, адже відчуття спільноти сприяє розвитку соціальних навичок, поєднуючи соціальний, емоційний та когнітивний розвиток кожного учня, формуванню загальнолюдських цінностей: милосердя, чуйності, доброзичливості, вихованню поваги до ближнього і бажання бути кращим. Плануючи урок образотворчого мистецтва, вчитель повинен передбачати єдність таких компонентів: навчально-виховні та корекційно-розвиткові завдання; тема або об'єкт роботи; вид роботи (*декоративне малювання, малювання з натури, тематичне малювання, бесіди з образотворчого мистецтва*); матеріально-технічні та інформаційно-комунікативні засоби; основні поняття, які учні повинні засвоїти на певному уроці.

Серед методів навчання мають домінувати практичні вправи, пізнавальні ігри, створення ситуацій зацікавленості, метод синектики та інші, а діапазон навчальної взаємодії школярів має розширюватися поступово: у 1 – 2-х класах – це переважно індивідуальна робота. У класі у навчальному осередку художньо-творчої діяльності необхідно розмістити стенд для змінної виставки учнівських робіт.

Із метою закріплення учнями здобутих у процесі образотворчої діяльності знань, умінь і навичок у позаурочний час можуть організовуватися різноманітні виховні заходи. У випадках, коли програмовий матеріал різних навчальних предметів дозволяє інтегрувати його в межах одного навчального дня, можуть організовуватися так звані «тематичні дні», коли всі уроки за розкладом спрямовують на реалізацію єдиної виховної мети, що знаходить логічне продовження у виховному заході.

Складаючи **календарний план на рік**, учитель має творчо підходити до розподілу тем, зважаючи на поступове ускладнення завдань, місцеві кліматичні умови, традиційні для певної місцевості види декоративно-прикладного мистецтва. Вчителю надається можливість самостійно обирати варіанти завдань, замінювати їх за своїм бажанням, але з урахуванням навчально-виховних та корекційно-розвивальних цілей, зазначених у програмі.

Система **оцінювання навчальних досягнень** школярів ґрунтується винятково на створенні ситуації успіху та позитивному ставленні до кожного

учня, незалежно від його природних здібностей до образотворчої діяльності. Оцінюється не рівень недоліків, а рівень досягнень учня у порівнянні з його попередніми досягненнями.

Результати навчання й орієнтовний зміст навчання

Орієнтовний зміст навчального матеріалу	Предметно-орієнтовані компетентності
Змістова лінія «Художньо-творча діяльність»	
<p>Основи створення елементарного реалістичного малюнка.</p> <p>Спостереження зображуваного об'єкта, визначення його форми, будови, кольору і розмірів окремих деталей і їх взаємного розташування.</p> <p>Орієнтування на площині аркуша паперу та у готовій геометричній формі (смугі, квадраті, колі).</p> <p>Створення зображень різноманітними засобами і техніками.</p> <p>Дослідження доквілля для створення художніх образів.</p> <p>Використання образотворчої діяльності для поліпшення психоемоційного стану.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>відтворює</i> у малюнку будову предмета, форму, пропорції й забарвлення його частин графічними матеріалами та фарбами (в межах можливостей за допомогою); • <i>орієнтується</i> на площині аркуша паперу; • <i>вибирає</i> положення аркуша паперу залежно від форми і розмірів зображуваних об'єктів; • <i>складає та розташовує</i> на площині (в просторі) окремі елементи зображень (форм) у просту композицію, зокрема декоративну (*намагається за допомогою вчителя); • <i>підбирає</i> кольори залежно від змісту зображення (*за допомогою вчителя); • <i>додержується</i> контурів окремих елементів у процесі розфарбування; • <i>визначає</i> етапи виконання художньо-образотворчих завдань; • <i>контролює</i> власні практичні дії (в межах можливостей); • <i>дотримується</i> правил організації робочого місця й безпечного користування основними художніми матеріалами та інструментами (*під контролем учителя);

	<i>прикрашає</i> (за допомогою дорослого) середовище, в якому живе і навчається.
Змістова лінія «Сприймання та інтерпретація мистецтва»	
<p>Порівняння геометричних фігур і тіл, видів і типів ліній, предметів за формою, розміром, забарвленням.</p> <p>Аналіз образів довкілля та порівняння з їх художнім трактуванням.</p> <p>Знайомство з деякими видами і жанрами образотворчого мистецтва, їх аналіз та інтерпретація.</p> <p>Сприймання творів образотворчого мистецтва. Обговорення вражень, емоцій, які вони викликали. Добір із запропонованих слів-характеристик (малюнків, піктограм), що співзвучні (відповідають) особистим емоціям та враженням.</p> <p>Використання творів образотворчого мистецтва для отримання задоволення.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>розпізнає та називає</i> (*за допомогою вчителя) у художніх творах (або репродукціях) зображення знайомих предметів, об'єктів, явищ, тварин, рослин, під керівництвом учителя порівнює їх за формою, забарвленням, розміром; • <i>називає</i> персонажів (діючих осіб) ілюстрацій до художніх творів, порівнює їх; <p>емоційно <i>позитивно відгукується</i> на прояви прекрасного в навколишній дійсності – предметному світі, творах візуального мистецтва.</p>
Змістова лінія «Комунікація через мистецтво»	
<p>Презентація та характеристика власних творчих досягнень.</p> <p>Проведення шкільних мистецьких виставок.</p> <p>Ознайомлення і упровадження правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>презентує</i> (у межах можливостей) результати власної образотворчої діяльності тощо (*намагається за допомогою вчителя); • <i>бере участь</i> у шкільних мистецьких виставках, в обговореннях власних вражень від творів образотворчого мистецтва тощо (*частково бере участь); <p><i>вербально описує</i> свій художньо-творчий задум; <i>визначає</i>, що вдалося чи не вдалося у його виконанні.</p>
Життєва компетентність	
<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>розрізняє та називає</i> форми квадратних, прямокутних, округлих та трикутних 	

- предметів, види і типи ліній, кольори (*за допомогою вчителя);
- у певній послідовності *аналізує* основні особливості наочно сприйнятого матеріалу за запитаннями вчителя;
- *порівнює* зразок з формою-еталоном;
- *визначає* суттєві ознаки предмета шляхом розчленування відносно складної форми;
- *орієнтується* на площині аркуша паперу, у готовій геометричній формі (смузі, квадраті, колі) відповідно до інструкції вчителя: посередині, зверху, знизу, праворуч, ліворуч, проміж;
- *користується* орієнтирами, що подав учитель, або опорними точками і у відповідності з ними розташовує зображення на аркуші паперу;
- *дотримується* послідовності виконання художньо-образотворчих завдань (*під керівництвом учителя);
- на елементарному рівні від руки *відображає* в малюнках основну форму предметів та об'єктів, їх просторові відношення та забарвлення;
- *визначає* потрібні кольори залежно від змісту зображення;
- розфарбовуючи зображення, рівномірно накладає штрихи без надлишкового натиску в одному напрямку, *додержує* контурів (*разом з вчителем);
- експериментує з художніми матеріалами, інструментами, образотворчими техніками (пуантилізм, малювання ватними палочками, прямографія, колаж, малювання пензлем, олівцем, сіллю та ін.) в ході створення виразних образів;
- *перевіряє* правильність виконання зображення шляхом порівняння результату з натурою або зразком;
- *викладає* основний зміст створеного зображення у словесній формі (*намагається за допомогою вчителя).
- *називає* в художніх творах (або репродукціях) зображення предметів, об'єктів, явищ, тварин, рослин, під керівництвом учителя *порівнює* їх за формою, забарвленням, розміром;
- *називає* персонажів (діючих осіб) ілюстрацій до художніх творів, порівнює їх (*намагається за допомогою вчителя);
- емоційно позитивно *відгукується* на прояви прекрасного в навколишній дійсності – предметному світі, творах візуального мистецтва.

МИСТЕЦЬКА ГАЛУЗЬ МУЗИКА

2 клас

Пояснювальна записка

Метою музичної освіти в початковій школі є формування і розвиток в учнів комплексу ключових, предметних та міжпредметних компетентностей у процесі опанування музичними цінностями та способами музичної діяльності

шляхом здобуття власного естетичного досвіду й ціннісного ставлення до мистецтва, а також формування елементарної музичної освіченості та культури як важливої і невід'ємної частини їхньої духовності у процесі сприймання та інтерпретації кращих зразків української та світової культури.

Завдання (освітні, виховні та розвиткові) спрямовані на формування базових освітніх компетентностей та загальний естетичний розвиток учнів:

- розвиток чуттєво-емоційного сприйняття навколишнього світу скрізь призму музичного мистецтва, залучення учнів до животворного джерела людських почуттів і переживань, втілених в музиці;
- збагачення емоційно-естетичного досвіду учнів, підведення їх до розуміння художньо-образної суті музичного мистецтва в його найпростішому впровадженні;
- сприяння розвитку образного мислення, уяви, загальних та музичних здібностей учнів;
- виховання ціннісного ставлення до музичного мистецтва, введення учнів у світ добра й краси, що є у музичних творах, засвоєння ними знань про особливості художньо-образної мови музичного мистецтва.

Корекційна спрямованість музично-естетичного навчання полягає у наступному:

- корекція порушень пізнавальної діяльності учнів шляхом систематичного, цілеспрямованого розвитку умінь слухати і визначати джерела музичних звуків, музичні інструменти, типи, жанри і форми музики;
- розвиток різних функцій мовлення дитини в процесі опанування виконавської і творчої діяльності;
- корекція порушень моторно-рухової сфери в процесі музикування та виконання в русі;
- розвиток емоційно-естетичного ставлення дітей до творів музичного мистецтва в процесі їх сприймання, розуміння та відтворення;
- виховання основних моральних та комунікативних якостей особистості, зокрема формування основ національної свідомості.

Змістове наповнення програми передбачає формування в учнів ціннісно-орієнтаційних, навчально-пізнавальних, творчо-діяльнісних компетентностей, що досягається через сприймання та інтерпретацію творів народного і професійного музичного мистецтва.

В основу програми 2 класу покладені грані музики:

Змістова лінія «Музика навколо нас» передбачає: формування уявлень про музику, її зміст, розмаїття її характерів; умінь сприймати, розпізнавати і порівнювати зміст музики; умінь позитивно реагувати на настрій і характер музичного твору; розвиток, уточнення та конкретизацію знань про народну і

композиторську музику; стимуляцію пізнавального інтересу до народної та композиторської музики; розвиток: уваги в процесі відтворення ритмічних малюнків; темпоритмічного відчуття; ритмічного слуху; дрібної моторики кисті рук та різних груп великих м'язів; загальної моторики і рухових недоліків.

Змістова лінія «Типи музики» передбачає: розвиток сприймання музики на основі вивчення основних типів музики; уміння сприймати і розпізнавати основні типи музики; розвиток емоційних реакцій у процесі слухання музики; зацікавленості до процесу слухання музики; збагачення музичної пам'яті, досвіду музично-слухового сприймання; розвиток довільної уваги та пам'яті в процесі слухання і спостереження за зміною характеру музичного твору; уточнення уявлень про виразально-зображувальні можливості музики; стимуляція асоціативного мислення; розвиток слухової уваги, зосередженості; цілісності сприймання музичних творів; збагачення активного словника в процесі виконання музичних завдань.

Результати навчання і орієнтовний зміст навчання 2 клас

Орієнтовний зміст навчального матеріалу	Предметно-орієнтовані компетентності
Змістова лінія «Музика навколо нас»	
Розмаїття характерів пісенної, танцювальної, маршової музики. в народних та композиторських творах.	<p style="text-align: center;">Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • має уявлення про музику як мистецтво, що розповідає про життя людей і навколишній світ мовою звуків (*без засвоєння термінології); • спостерігає за змінами характеру музичних творів (*за допомогою вчителя); • намагається розпізнавати зміст музики (*за допомогою вчителя);
Головні ознаки найпростіших типів музики – пісні, танцю, маршу.	<p style="text-align: center;">Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • має уявлення про головні ознаки найпростіших типів музики (*без засвоєння термінології); • розрізняє на слух яскраво виражені пісенні, танцювальні, маршові твори (*за допомогою вчителя);
Музика народна та композиторська.	<p style="text-align: center;">Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • має уявлення про народну музику і музику, створену

	<p>композитором (*без засвоєння термінології);</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>слухає різні музичні твори (*під контролем вчителя);</i> • <i>впізнає і називає знайомі музичні твори (*за допомогою вчителя);</i>
<p>Народна музика: пісні й танці України.</p>	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>має уявлення про українську народну пісню і танець (*без засвоєння термінології);</i> • <i>слухає і визначає характер пісні чи танцю (*за допомогою вчителя);</i> • <i>впізнає знайомий музичний твір і називає його (*за допомогою вчителя);</i>
<p>Втілення в музиці різних дитячих образів – іграшки та забави; музика в мультиплікації (на вибір учителя).</p>	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>має уявлення про різні дитячі образи – іграшки та забави; музику в мультиплікації (*за допомогою вчителя);</i> • <i>намагається навести приклади, що звучали у класі (*за допомогою вчителя);</i>
<p>Музичні інструменти у створенні різноманітних характерів музики (фортепіано, баян, сопілка, бандура, бубон тощо).</p>	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>має уявлення про музичні інструменти (*без засвоєння термінології);</i> • <i>намагається називати музичні інструменти (*за допомогою вчителя);</i> • <i>намагається розрізнити музичні інструменти (*за допомогою вчителя);</i> • <i>слухає звучання різних музичних інструментів (*під контролем вчителя);</i> • <i>намагається порівнювати характер нескладних музичних творів (*за допомогою вчителя);</i>
<p>Музичні картини природи (природа в музиці).</p>	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>має уявлення про образи природи в музиці (*без засвоєння термінології);</i>

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>слухає</i> музичні твори з яскраво вираженими образами природи (*під контролем вчителя); • <i>впізнає і називає</i> знайомі образи природи в музичних творах (*за допомогою вчителя);
Виконання пісень різного характеру.	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>намагається</i> співати округлим та протяжним звуком; • <i>намагається</i> відтворити характер пісні (*за підтримкою вчителя); • <i>намагається</i> відтворити пісню разом з учнями класу (*за допомогою вчителя);
Створення темброво-ритмічних супроводів до пісень і танців.	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>створює</i> простий ритмічний супровід плесканням, вистукуванням, тупотінням тощо (*за підтримкою вчителя); • <i>розрізняє</i> тембр голосу жіночий/чоловічий (*за допомогою вчителя); • <i>узгоджує</i> ритмічний супровід із словами тексту (*за допомогою вчителя);
Пластичне інтонування і дитяча гра.	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>намагається</i> пластичними рухами показати характер музичного твору (*за допомогою вчителя); • <i>намагається</i> виконувати свою роль у дитячих іграх (*за допомогою вчителя); • <i>узгоджує</i> власні дії з колективом (*за нагадуванням вчителя);
Змістова лінія «Типи музики»	
Пісня, танець, марш – основні типи музики.	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>має уявлення</i> про основні типи музики: пісня, танець, марш (*за допомогою вчителя); • <i>слухає</i> музичні твори (*під контролем учителя); • <i>називає</i> музичний твір (*за

	<p>допомогою вчителя);</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>визначає</i> його характер (*за допомогою вчителя); • <i>розрізняє</i> пісню, танець і марш (*за допомогою вчителя);
Різноманітність характерів музики.	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>має уявлення</i> про відмінності в характері музики (*без засвоєння термінології); • <i>слухає і спостерігає</i> за змінами характеру твору; • <i>намагається визначити</i> характер твору (*за допомогою вчителя);
Виразально-зображувальні можливості пісні, танцю і маршу.	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>має уявлення</i> про виразально-зображувальні можливості пісні, танцю і маршу (*без засвоєння термінології); • <i>слухає і намагається зрозуміти</i>, що саме виражає прослуханий музичний твір (настрій людини або її почуття, рухи людини або явища навколишнього світу (*за допомогою вчителя);
Зображення музикою різноманітних рухів, певних життєвих подій, картин природи, звукових сигналів тощо	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>уважно слухає і спостерігає</i> за характером музичного твору; • <i>намагається визначити</i>, якому руху, якій події, картині природи чи звуковому сигналу належить ця музика (*за допомогою вчителя);
Виразальні засоби музики в марші, пісні, танці.	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>має уявлення</i> про виразальні засоби пісні, танцю і маршу (*без засвоєння термінології); • <i>слухає і намагається розрізнити</i> мелодію і супровід, темп і динамічні відтінки музичного твору (*за допомогою вчителя);
Виконання пісень різного емоційного змісту і характеру.	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>намагається</i> співати виразно округлим та протяжним звуком;

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>намагається</i> відтворити характер пісні (*за допомогою вчителя); • <i>намагається</i> відтворити пісню разом з учнями класу (*за допомогою вчителя); • <i>намагається</i> дотримуватися правил співу та поведінки в музичному класі (*за нагадуванням вчителя);
<p>Створення темброво-ритмічних супроводів до пісень і танців.</p>	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>створює</i> простий ритмічний супровід плесканням, вистукуванням, тупотінням тощо (*за допомогою вчителя); • <i>розрізняє</i> тембр голосу жіночий/чоловічий (*за допомогою вчителя); • <i>узгоджує</i> ритмічний супровід із словами тексту пісні або ритмом танцю (*за допомогою вчителя); • <i>узгоджує</i> власні ритмічні дії з діями колективу (*за допомогою вчителя);
<p>Пластичне інтонування характеру музики, виконання ритмічно-танцювальних рухів.</p>	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>намагається</i> пластичними рухами показати характер музичного твору (*за допомогою вчителя); • <i>намагається</i> виконувати ритмічно-танцювальні рухи (*за допомогою вчителя);
<p>Музикування на дитячих музичних інструментах.</p>	<p>Учень/ учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>намагається</i> правильно відтворити ритм найпростіших вправ, дитячих пісень тощо відповідно до інструкції вчителя; • <i>використовує</i> найпростіші навички гри в ансамблі (за допомогою вчителя); • <i>намагається</i> дотримуватися правил елементарного музикування (*за нагадуванням вчителя).

Орієнтовний матеріал для сприймання:

Українські народні пісні, «Два півники»;
«Дударик», М.Леонтович; «У Віфлеємі новина»;
«В полі, в полі плужок ходить», М.Леонтович ;
«Добрий вечір тобі»; «Ой, хто, хто Миколая любить!»;
«Щедрик», М.Леонтович;
«Галя по садочку ходила»;
українські народні танці, «Поліська полька»;
«Гімн України», М.Вербицький, П.Чубинський;
«До школи час», Ф.Колесса;
«Дощик», М.Любарський;
П.Чайковський, Пори року, «Осінь пісня»;
П.Чайковський, балет «Лускунчик», «Вальс сніжинок»;
Я.Степовий, «Сніжинки»;
С.Рахманінов, «Італійська полька»;
М.Лисенко, «Пісня без слів»; «Вальс»; «Перша втрата»;

Орієнтовний матеріал для виконання:

Українські народні пісні, «Повішу я колисочку»; «Два півники»;
«Добрий вечір тобі»; «Колядин, колядин, я у батька один»;
поспівки «Бім-бом», «В нашій класі», «Дзвонить дзвінок»;
«На святий вечір», М.Підгірянкa, М.Фуртак;
«Рум'яне сонце», Л.Ямковий, А.Мігай;
«Школярі», Ф.Колесса;
«Сім'я», А.Ахундова, І.Бершадський;
«Наша Україна», М.Катричко, В.Кленець.

Матеріал для музикування та виконання в русі:

Українські народні пісні, «Ходить гарбуз по городу»; «Коляда, коляда»;
«Щедрик», М.Леонтович;
«Гей, Сірко!», В.Верховинець;
«Гоп-гоп», В.Верховинець;
«Дивовижні сходи», О.Тилічєєва.

Вчитель може додавати або самостійно добирати інші музичні твори для сприймання, виконання та музикування з урахуванням сучасних напрацювань тощо.

Життєва компетентність:

Учень /учениця:

- має уявлення про музику як мистецтво, що розповідає про життя людей і навколишній світ мовою звуків (*без засвоєння термінології);
- намагається розпізнавати зміст музики (*за допомогою вчителя);

- розрізняє на слух яскраво виражені пісенні, танцювальні, маршові твори (*за допомогою вчителя);
- має уявлення про відмінності в характері музики (*без засвоєння термінології);
- слухає і спостерігає за змінами характеру твору;
- намагається визначати характер твору (*за допомогою вчителя);
- намагається правильно відтворити ритм найпростіших вправ, дитячих пісень тощо відповідно до інструкції вчителя;
- використовує найпростіші навички гри в ансамблі (за допомогою вчителя);
- намагається дотримуватися правил елементарного музикування (*за нагадуванням вчителя);
- розрізняє тембр голосу жіночий/чоловічий (*за допомогою вчителя);
- узгоджує ритмічний супровід із словами тексту пісні або ритмом танцю (*за допомогою вчителя);
- узгоджує власні ритмічні дії з діями колективу (*за допомогою вчителя).

ФІЗКУЛЬТУРНА ГАЛУЗЬ

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА

2 клас

Пояснювальна записка

Розділ Типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для учнів 2 класів з інтелектуальними порушеннями розроблено з метою досягнення здобувачами освіти результатів навчання, визначених Державним стандартом початкової освіти².

Здоров'яформуюча та здоров'язберігаюча функції фізичної культури дітей з порушеннями інтелектуального розвитку на сучасному етапі розвитку українського суспільства набувають великого значення у зв'язку з зростанням

---

² Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти», якою затверджений базовий навчальний план для учнів з особливими освітніми потребами спеціальних закладів освіти (класів).

Наказ Міністерства освіти і науки України від 25.06.2018 № 693 «Про затвердження типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти I ступеня для дітей з особливими освітніми потребами».

Наказ Міністерства освіти і науки України від 26.07.2018 № 814 «Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами».

захворюваності, погіршенням фізичного розвитку та фізичної підготованості школярів. І важливим завданням навчально-виховного процесу є забезпечення формування здоров'язбережувальної компетентності школярів із порушенням інтелектуального розвитку, як вагомого аспекту оптимізації їх навчальної і практичної діяльності, подальшої соціальної адаптації.

Для забезпечення всебічного розвитку дітей молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами суттєве значення має здоровий спосіб життя та його складники, особливо – оптимальний режим організованої фізкультурної рухової активності, який сприяє формуванню здоров'я, підвищенню адаптаційного потенціалу учня. У зв'язку з цим набуває актуальності питання оптимізації навчання школярів з інтелектуальними порушеннями, що відповідає умовам впровадження концепції Нової української школи.

Основною метою навчального предмету «Фізична культура» є: формування умінь і навичок здорового способу життя, гармонізація психофізичного розвитку та корекція його порушень, всебічний розвиток особистості, забезпечення оптимальної адаптації учнів до фізичних і соціальних умов довкілля.

Мета реалізується вирішенням наступних взаємопов'язаних *завдань*:

- зміцнення здоров'я, сприяння гармонійному психофізичному розвитку учнів;
- розвиток функціональності та компенсаторних можливостей аналізаторів і міжаналізаторних зв'язків;
- попередження та корекція вад психофізичного розвитку, вторинних порушень;
- формування достатнього рівня практичних умінь і навичок;
- розвиток рухових якостей (витривалості, гнучкості, спритності, сили, швидкості), розвиток відчуття темпу та ритму;
- мовленнєвий розвиток, збагачення та конкретизація активного та пасивного словника;
- формування основ знань про особисту гігієну, здоровий спосіб життя, фізичне вдосконалення, як невід'ємні складові загальної культури людини;
- формування потреби до занять фізичною культурою і спортом, здорового способу життя;
- формування позитивної соціальної поведінки учнів: виховання морально-вольових якостей, комунікативних навичок, культури спілкування; формування адекватної самооцінки тощо.

Засобами фізичної культури є фізичні вправи (основний засіб), гігієнічні та природні чинники:

- фізичні вправи: гімнастичні, елементарні спортивно-прикладні вправи та ігри;
- гігієнічні чинники: дотримання режиму сну та харчування, гігієни тіла, рухової активності та відпочинку тощо;
- природні чинники: сонячне опромінення в процесі фізичного виховання та сонячні ванни як чинник загартування; аерація під час занять та повітряні

ванни як чинник загартування; загальні та часткові обливання, обтирання, купання.

Специфіка навчального предмету «Фізична культура» початкової ланки освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку зумовлена особливостями психофізичного розвитку дітей, викликаними ураженням центральної нервової системи, різними ступенями порушень інтелектуального розвитку (легкий, помірний). Процес навчання ускладнюється наявністю, крім основних, інших порушень: порушення опорно-рухового апарату, зниження зору, порушення мови та мовлення, психоневрологічні порушення тощо. Такі поєднання зумовлюють комплексні, складні порушення психофізичного розвитку учнів.

Потрібно зазначити, що контингент спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку неоднорідний за віком, станом здоров'я, особливостями психофізичного розвитку, наявністю та якістю дошкільної підготовки та здатністю до навчання. Корекційно-розвиткова спрямованість освітнього процесу визначається наявністю індивідуальних психофізичних порушень розвитку дітей. Все це зумовлює потребу в здійсненні індивідуального та диференційованого підходів в освітньому процесі. Під час проведення корекційно-розвиткової роботи вчитель повинен орієнтуватись на стан здоров'я конкретного учня, беручи до уваги рекомендації лікарів.

При вирішенні завдання корекції порушень психофізичного розвитку дітей особливу увагу звертають на розвиток координаційних здібностей, здатності до цілеспрямованих дій, обсягу та стійкості уваги, мисленневих операцій, на мовленнєвий розвиток. Важливе місце в змісті програми 2-го класу приділяється мовленнєвому розвитку школярів: збагаченню та конкретизації активного та пасивного словника, розвитку комунікативних умінь, що є основою для набуття учнями досвіду спілкування та формування позитивних особистісних якостей. У контексті ідеї соціалізації дітей з легким, а особливо – з помірним ступенем інтелектуальних порушень, особливу роль відіграє розвиток як вербальної, так і невербальної їх комунікації. Головне при цьому – задіяти всі існуючі можливості для спілкування.

Для корекції психоемоційного стану учнів важливим є застосування елементів музикотерапії та кольоротерапії. Також у 2-му класі, з метою підвищення ефективності освітнього процесу, доцільно збільшення часу на проведення коригуючих і розвиваючих ігор, що включають елементи загальнорозвиваючих, коригуючих і спортивно-прикладних вправ. Це сприяє зменшенню рівня навантаження, стомлюваності учнів; підвищенню рівня сприйняття ними навчального матеріалу, розумової та фізичної працездатності, концентрації уваги; розвитку пам'яті, емоційної сфери; вдосконаленню рухових умінь; розвитку рухових якостей та вихованню комунікативних навичок школярів.

Оцінювання навчальних досягнень з фізичної культури школярів 2-их класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з порушеннями

інтелектуального розвитку визначає ступінь формування їх здоров'язбережувальної компетентності, здійснюється вербально та передбачає врахування особистих здобутків дітей протягом чверті/навчального року³. При оцінюванні навчальних досягнень з фізичної культури потрібно відзначити важливість індивідуального та диференційованого підходу, індивідуального контролю та регулювання фізичного та психоемоційного навантаження, дотримання індивідуальних лікарських протипоказань. Важливим є забезпечення лікарсько-педагогічного спостереження: як контроль виконання рухових дій, так і контроль і оперативне регулювання фізичного навантаження дітей відповідно до їх індивідуальних можливостей, що набуває особливого значення при роботі з учнями підготовчої і спеціальної медичних груп.

Учні, віднесені за станом здоров'я до підготовчої групи, виконують програму основної, за винятком індивідуально протипоказаних вправ. Учні, віднесені за станом здоров'я до спеціальної медичної групи, займаються за спеціальною програмою лікувальної фізичної культури та мають два додаткових заняття. Оцінювання навчальних досягнень цих учнів здійснюється за параметрами «зараховано» чи «не зараховано».

Щодо змістових ліній представленої типової освітньої програми, що визначають навчальну діяльність учнів 2-го класу, це – «Рухова діяльність», «Ігрова та змагальна діяльність», «Комунікативна діяльність».

Змістова лінія «Рухова діяльність» визначає належний рівень оволодіння учнями знаннями, уміннями і навичками на уроках, фізкультурно-оздоровчих заходах у режимі дня та в процесі проведення фізкультурно-масових заходів. При цьому особлива увага надається підвищенню мотивації рухової діяльності, формуванню навичок рухової діяльності, розвитку фізичних якостей, профілактиці та корекції порушень психофізичного розвитку та дозуванню фізичних навантажень молодших школярів.

Змістова лінія «Ігрова та змагальна діяльність» передбачає формування у школярів знань, умінь і навичок, необхідних для участі в рухливих іграх різного рівня інтенсивності, естафетах і змаганнях. Особливо важливим є виховання у учнів активності; здатності до оцінювання та контролю власних дій, здатності до оцінювання та контролю дій інших гравців; здатності до співпраці з педагогами та іншими учнями.

Змістова лінія «Комунікативна діяльність» передбачає сприяння гармонізації, корекцію комунікативного розвитку, що сприяє подальшій соціальній адаптації та інтеграції в українське суспільство школярів. Важливим є розвиток здатності до сприймання зверненого мовлення вчителя та однокласників, знань і навичок способів взаємодії з оточуючими й окремими людьми та подіями в процесі занять; формування навички спілкування з

---

³ Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з порушеннями інтелектуального розвитку / навч.-метод. посібник / авт.: О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч, І.В. Гладченко, С.В. Трикоз, І.В. Бобренко та ін.: За ред.: О.В. Чеботарьової, І.В. Гладченко. – К., ІСП НАПН України, 2016. – 87 с. [Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/707790>]

іншими учнями та вчителем; навички узгодження своїх дій з діями товаришів і вчителя; навички контролю своєї поведінки.

Орієнтовний зміст і результати навчання

Орієнтовний зміст навчального матеріалу	Предметно-орієнтовані компетентності
Рухова діяльність	
<p>Руховий режим дня учня 2-го класу. Основні гімнастичні терміни. Значення ранкової гігієнічної гімнастики та інших фізкультурно-оздоровчих заходів у режимі дня учня. Контроль самопочуття під час виконання гімнастичних вправ. *Попередження травматизму під час занять гімнастичними вправами. *Значення дихання для життя людини. *Правильне дихання та під час виконання фізичних вправ.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • має уявлення про руховий режим дня учня 2-го класу; значення ранкової гігієнічної гімнастики та інших фізкультурно-оздоровчих заходів у режимі дня учня; основні гімнастичні терміни; контроль самопочуття під час виконання гімнастичних вправ (за допомогою чи за вказівкою учителя); • дотримується правил поведінки та гігієни на уроках фізичної культури; правил безпеки при проведенні занять, вимог до спортивної форми та взуття (за вказівкою чи під контролем учителя); • орієнтується в спортивному залі та на майданчику (за вказівкою чи під контролем учителя); *орієнтується в спортивному залі та на майданчику (за допомогою чи за вказівкою учителя); *має елементарне уявлення про значення дихання для життя людини; вдих, видих; правильне дихання та під час виконання гімнастичних вправ; попередження травматизму під час занять гімнастичними вправами (за допомогою вчителя); *виконує правила поведінки та гігієни на уроках фізичної культури (за допомогою чи за вказівкою вчителя).
<p>Сприйняття зверненого мовлення вчителя та практичного матеріалу</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Сприймає звернене мовлення вчителя (за підказкою чи за вказівкою вчителя); • використовує засвоєний словник в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (за підказкою вчителя); • відповідає на запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (за допомогою чи за

	<p>підказкою вчителя);</p> <p>*<i>сприймає</i> звернене мовлення вчителя (за допомогою вчителя);</p> <p>*<i>використовує</i> засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя).</p>
Терміни з предмету фізична культура.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Сприймає</i> терміни з предмету фізична культура (за допомогою чи за підказкою вчителя); *<i>сприймає</i> елементарні терміни з предмету фізична культура (за допомогою вчителя).
Дихальні вправи.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Виконує</i> динамічні дихальні вправи; рівномірне носове дихання в поєднанні з повільною ходьбою; підготовче дихання (за допомогою чи наслідуючи вчителя); • <i>здійснює</i> послідовне посилення екскурсії грудної клітки чи діафрагми (за допомогою чи разом з учителем); • <i>виконує</i> ритмічне дихання (за допомогою вчителя); <p>*<i>виконує</i> дихальні вправи з подовженим видихом; дихальні вправи з вимовлянням звуків на видиху; динамічні дихальні вправи (за допомогою вчителя);</p> <p>*<i>виконує</i> рівномірне носове дихання в поєднанні з повільною ходьбою (за допомогою чи наслідуючи вчителя).</p>
Вправи на розтягування	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Розрізняє</i> основні частини тіла, задіяні при виконанні вправи; основні просторово-часові характеристики конкретної рухової дії (за допомогою чи за підказкою вчителя); • <i>бере</i> та <i>передає</i> предмети, що використовуються при виконанні вправи (за допомогою чи за вказівкою вчителя); • <i>виконує</i> нахили тулуба (вперед, назад, праворуч, ліворуч); випад (вперед, назад, праворуч, ліворуч); нахили тулуба з рухами руками; симетричні та асиметричні махи руками (вперед, назад, праворуч, ліворуч); похитування в випаді; повороти тулуба праворуч, ліворуч з нахилом в той же бік (за допомогою чи за показом учителя); • <i>вміє</i> узгоджувати дихання з виконанням рухових дій (за допомогою чи наслідуючи

	<p>вчителя);</p> <p><i>*виконує</i> нахили голови (вперед, назад, праворуч, ліворуч); нахили тулуба (вперед, назад) з рухами руками; повороти голови (праворуч, ліворуч) (за допомогою чи наслідуючи вчителя).</p> <p><i>*старається</i> узгоджувати дихання з виконанням рухової дії (за допомогою вчителя).</p>
Вправи на розслаблення.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Має</i> уявлення про тілобудову (основні частини тіла) людини (за підказкою вчителя • <i>виконує</i> перетягування та гойдання в парах; вільне падіння відведених або піднятих рук (за допомогою чи за показом учителя); • <i>виконує</i> струси ніг ніг одночасно та по чергово в в.п. сидячи; струси ніг ніг по чергово у в.п. стоячи біля опори (за допомогою чи наслідуючи вчителя); <p><i>*виконує</i> вільне падіння відведених або піднятих рук; струси ніг: одночасно та по чергово (у в.п – сидячи) (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*дотримується</i> рекомендацій учителя при виконанні вправи (за допомогою вчителя).</p>
Вправи для розвитку координаційних здібностей	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Виконує</i> вправи для розвитку гнучкості (наприклад, «Лук», «Чоло-коліно») (за допомогою чи наслідуючи учителя); • <i>виконує</i> послідовне торкання пучкою інших пальців або заданих учителем частин свого тіла; стійки: на правій (лівій); на правій (лівій) з відведенням зігнутого стегна другої ноги вперед (вбік) (за допомогою чи наслідуючи учителя); • <i>виконує</i> стійку на лопатках із в.п. лежачи на спині; кружляння (праворуч, ліворуч); вправи зі зміною положення рук і ніг на гімнастичній лаві \ колоді (за допомогою вчителя); • <i>виконує</i> ходьбу по гімнастичній лаві з предметами в руках (іграшка, кеглі, надувний м'яч тощо); збирання дрібних предметів (гудзики, кубики тощо) пальцями ніг та їх підкидання чи перенесення; похитування в випаді; симетричні та асиметричні махи руками (вперед, назад, праворуч, ліворуч) (за допомогою чи за показом учителя); • <i>прикладає</i> зусилля для покращення результату своїх дій (за допомогою вчителя); <p><i>*розрізняє</i> основні просторові характеристики</p>

	<p>виконаної рухової дії (за допомогою чи за підказкою вчителя);</p> <p><i>*розрізняє</i> основні частини тіла, задіяні при виконанні фізичної вправи (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*вміє</i> узгоджувати дихання з виконанням рухових дій (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*виконує</i> упор присівши; перекати з пальців на п'яти та навпаки (стоячи серединою стопи на гімнастичній палиці); ходьбу прямо та боком по мотузці (гімнастичному канату, обручу тощо), покладеній на підлогу (за допомогою вчителя).</p>
Стройові вправи	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Розрізняє</i> задіяні при виконанні вправ основні частини тіла (за допомогою чи при підказці вчителя); • <i>називає</i> основні просторові ознаки окремої рухової дії (за допомогою чи за підказкою вчителя); • <i>знає</i> своє місце в строю (за вказівкою вчителя); • <i>сприймає та виконує</i> команди вчителя (за допомогою чи при підказці вчителя); • <i>виконує</i> рівняння в шерензі та колоні (за допомогою чи за показом учителя); • <i>здійснює</i> розрахунок і розподіл у строю; рівняння в шерензі та колоні; шикування, перешикування (наслідуючи чи за показом учителя); • <i>виконує</i> перешикування із колони по одному в коло, рухаючись за направляючим; розрахунок по порядку на «перший-другий»; повороти на місці праворуч \ ліворуч (переходом) (за допомогою чи за показом вчителя); • <i>вміє</i> узгоджувати дихання з виконанням вправ (за допомогою чи наслідуючи вчителя); <p><i>*розрізняє</i> основні просторові характеристики виконаної рухової дії (за допомогою чи за підказкою вчителя);</p> <p><i>*сприймає та виконує</i> команди вчителя (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*виконує</i> ходьбу похідним кроком (за допомогою чи разом з учителем);</p> <p><i>*вміє</i> узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою вчителя).</p>

<p>Ритмопластичні вправи.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Виконує</i> рекомендації та розпорядження вчителя (за вказівкою вчителя); • <i>сприймає</i> використані під час уроку наочні посібники (кіно -, відеозапис, світлосигналізацію, плакати, таблички тощо) (за допомогою вчителя) • <i>розрізняє</i> тематичні піктограми (за допомогою чи за вказівкою вчителя); • <i>розрізняє</i> початок та кінець музичного твору (за вказівкою вчителя); • <i>розрізняє</i> контрастні динамічні відтінки (швидко – повільно) (за підказкою вчителя); • <i>виконує</i> нахили та повороти тулуба; випад вперед, назад, в сторони під музично-ритмічний супровід (за допомогою чи за показом учителя); • <i>виконує</i> крок з підскоком, приставний крок (за показом чи разом з учителем); • <i>виконує</i> ритмічні рухи з використанням стрічок, обручів, м'ячів тощо (з допомогою чи наслідуючи вчителя); • <i>виконує</i> крок «зальотний», «колисання»; крок галопу (праворуч, ліворуч, вперед, назад); подвійний ковзний крок (з використанням п'єс з яскраво вираженим ритмічним малюнком і темпом) (за показом чи наслідуючи вчителя); • <i>вміє</i> узгоджувати дихання з фазами рухових дій (за допомогою чи наслідуючи вчителя); • <i>емоційно</i> реагує в процесі занять ритмопластичними вправами (під контролем учителя); • <i>вміє</i> узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за вказівкою чи під контролем учителя); • <i>спілкується</i> (питає, просить тощо) з іншими учнями та вчителем в процесі виконання ритмопластичних вправ (за допомогою чи за підказкою вчителя); *<i>розрізняє</i> основні просторові характеристики виконаної рухової дії (за допомогою чи за підказкою вчителя); *<i>ознайомлений</i> з тематичними піктограмами (за допомогою вчителя); *<i>розрізняє</i> основні частини тіла, задіяні при виконанні конкретної фізичної вправи (за
-------------------------------	---

	<p>допомогою вчителя);</p> <p>*<i>вміє</i> узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою вчителя);</p> <p>*<i>розрізняє</i> початок та кінець музичного твору (за допомогою вчителя);</p> <p>*<i>виконує</i> повороти тулуба (праворуч, ліворуч); нахили тулуба (вперед, назад, праворуч, ліворуч) – під музично-ритмічний супровід (з використанням п'єс з яскраво вираженим ритмічним малюнком і темпом) (за допомогою чи разом з учителем);</p> <p>*<i>виконує</i> нахили тулуба з рухом руками (вперед, назад) – під музично-ритмічний супровід (за допомогою чи за показом учителя).</p>
<p>Вправи з використанням гімнастичних предметів і приладів</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Сприймає</i> таблички та піктограми (за допомогою чи при підказці вчителя); • <i>застосовує</i> фіксує мовлення в процесі уроку (за допомогою чи при підказці вчителя); • <i>розрізняє</i> предмети, використані на уроці, за розміром, формою, кольором (за допомогою чи за підказкою вчителя); • <i>називає</i> основні предмети, задіяні при виконанні вправи; основні просторові характеристики переміщення (за підказкою вчителя); • <i>здійснює</i> передачу м'яча: в шерензі, по колу, в колоні над головою (за допомогою чи за показом учителя); • <i>виконує</i> передачу предмета (наприклад, іграшки) з руки в руку з обмеженням зорового сприйняття; симетричні та асиметричні махи руками (вперед, назад, праворуч, ліворуч) з предметами в руках; збирання дрібних предметів (гудзики тощо) пальцями ніг та їх підкидання чи перенесення (у в.п. сидячи) (за допомогою чи наслідуючи вчителя); • <i>здійснює</i> котіння, передача та перекидання м'яча в парах; стрибки через коротку скакалку; підкидання малого м'яча вгору та ловлю його двома руками; перекидання малого м'яча з однієї руки в іншу (слідкуючи за його рухом) (наслідуючи чи за показом учителя); • <i>виконує</i> захват і підкидання стопами предметів (наприклад, кеглі, м'яча, кубика) у в.п. сидячи; елементи баскетболу та волейболу (за

	<p>допомогою чи наслідуючи вчителя);</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>вміє</i> узгоджувати свої дії з діями інших учнів в групі, в парі (за допомогою вчителя); <p>*<i>сприймає</i> таблички та піктограми (за допомогою вчителя);</p> <p>*<i>розрізняє</i> використані предмети за розміром, кольором (за допомогою чи за підказкою вчителя);</p> <p>*<i>виконує</i> котіння великого м'яча у заданому напрямку; котіння стопами малого м'яча у заданому напрямку (у в.п. – сидячи); котіння обруча вперед і біг за ним; кидання великого м'яча по підлозі (стіні) та його ловіння двома руками (за допомогою вчителя).</p>
Кистьова та пальчикова гімнастика	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Розрізняє</i> пальці кисті, що використовуються при виконанні вправи (за підказкою вчителя); • <i>вміє</i> узгоджувати дихання з виконанням вправи (за допомогою чи наслідуючи вчителя); • <i>здійснює</i> зчіплення та розчіплення вказівних пальців; згинання та розгинання переплетених пальців у зап'ястку; заплітання косичок, зав'язування бантиків; відведення та приведення пальців однієї руки (за допомогою чи наслідуючи вчителя); • <i>виконує</i> мудру «Вікно мудрості» (за допомогою вчителя); • <i>виконує</i> торкання великим пальцем почергово всіх інших (з надавлюванням); почергове постукування пальцями однієї руки, обох рук одразу; поперемінне згинання та розгинання переплетених пальців з'єднаних разом долонь (за допомогою чи за показом учителя); <p>*<i>розрізняє</i> основні просторові характеристики виконаної рухової дії (за допомогою чи за підказкою вчителя);</p> <p>*<i>розрізняє</i> основні частини тіла, задіяні при виконанні фізичної вправи (за допомогою вчителя);</p> <p>*<i>здійснює</i> зчіплення та розчіплення вказівних пальців; вправу «Пальчики вітаються» (за допомогою чи наслідуючи вчителя);</p> <p>*<i>виконує</i> почергове стискання нігтьової фаланги кожного пальця (за допомогою вчителя);</p>

	<p><i>*здійснює</i> поперемінне згинання та розгинання переплетених пальців з'єднаних разом долонь; заплітання косичок, зав'язування бантиків (за допомогою чи наслідуючи вчителя).</p>
Імітаційні вправи	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Сприймає</i> використане наочне приладдя (кіно -, відеозапис, фотографії, плакати, таблички, картки, піктограми тощо) (за допомогою вчителя); • <i>розпізнає</i> пози знайомих тварин (за допомогою чи за підказкою вчителя); • <i>називає</i> окремих тварин, рослини, предмети (за підказкою вчителя); • <i>розрізняє</i> основні просторові характеристики переміщення та основні частини тіла, задіяні при виконанні вправи (за підказкою вчителя); • <i>розрізняє</i> тематичні піктограми (за допомогою чи за підказкою вчителя); • <i>використовує</i> здобуті рухові навички для заданої імітації (ходьбу, стрибки, повзання тощо); • <i>виконує</i> імітацію рухів ведмедя, чаплі, польоту птахів; імітація годинника, сонечка, дерева під вітром (за допомогою чи за показом учителя); • <i>вміє</i> імітувати особливості діяльності людини, наприклад, рухи рибалки, водолаза (за допомогою чи за показом учителя); • <i>емоційно</i> реагує при виконанні імітаційних вправ (під контролем учителя); <p><i>*сприймає</i> використане наочне приладдя (кіно -, відеозапис, фотографії, плакати, таблички тощо) (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*ознайомлений</i> з тематичними піктограмами (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*розрізняє</i> основні частини тіла, задіяні при виконанні фізичної вправи; основні просторові характеристики переміщення (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*здійснює</i> імітацію рухів зайця, їжачка; рухів іграшок (ляльки, машинки тощо) (за допомогою учителя).</p>
Спортивно-прикладні вправи.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>має</i> уявлення про основні просторові та часові характеристики; про значення узгодження дихання з виконанням легкоатлетичних вправ; про окремі легкоатлетичні вправи; старт і фініш;

самоконтроль за станом організму під час виконання фізичних вправ (за допомогою чи за підказкою вчителя);

- *виконує* правила безпеки, поведінки та гігієни при проведенні занять (за вказівкою вчителя);

- *розрізняє* основні просторово-часові характеристики рухових дій (за підказкою вчителя);

- *відповідає* на запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (за підказкою вчителя);

- *виконує* ходьбу: зі зміною площі опори, в напівприсіді, в присіді; з мішечком з піском (300 г) чи з іншим предметом на голові; по гімнастичній лаві з предметами в руках (іграшка, кеглі, надувний м'яч тощо); похилою площиною (з опорою) (за допомогою чи за показом учителя);

- *виконує* біг: навшпиньки; зі зміною напрямку; обмеженою площиною; зі зміною темпу; з різних в.п.; парами; «човниковий біг» 4 x 9 м (наслідуючи чи за показом учителя);

- *виконує* стрибки: на м'яку перешкоду ($h=40$ см); на одній нозі з переміщенням вперед, назад, праворуч, ліворуч; на одній та на двох ногах по мітках; в довжину з місця; в довжину з розбігу; в висоту з прямого розбігу з діставанням підвішених предметів; в висоту з прямого розбігу способом «зігнувши ноги»; багатоскоки; через коротку на двох ногах з переміщенням уперед; через коротку скакалку на місці на одній нозі; навколо обруча (за допомогою чи за показом учителя);

- *виконує* метання: малого м'яча по підлозі (стіні) та його ловля двома руками та однією рукою; підкидання та ловля малого м'яча з однієї руки в іншу (слідкуючи за його рухом); кидання вгору та ловля малого м'яча обома руками; метання малого м'яча однією рукою (чергуючи руки) вільним способом у горизонтальну ціль (за допомогою чи за показом учителя);

- *здійснює* лазіння: по гімнастичній лаві (встановленій під кутом до 20°) в упорі на колінах і рачки, захоплюючи руками краї лави (вперед); влізання на гімнастичну стінку приставним

кроком і злізання з неї; довільне лазіння на гімнастичній стінці праворуч \ ліворуч (ноги на 3-4-ій рейці); пролізання через гімнастичний обруч (обручі) (за допомогою чи наслідуючи вчителя);

- *виконує* повзання по гімнастичному мату (обминаючи перешкоди); по гімнастичній лаві довільне; по гімнастичному мату різнойменним способом \ однойменним способом. (наслідуючи вчителя);
- *виконує* елементи баскетболу, волейболу та футболу (за допомогою чи наслідуючи вчителя);
- *вміє* узгоджувати дихання з виконанням вправ (за допомогою чи при підказці вчителя);
- *вміє* узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою чи під контролем учителя);

*має елементарне уявлення про техніку безпеки при виконанні легкоатлетичних вправ; основні частини тіла (тілобудову) людини; значення дихання для життя людини; правильне дихання та під час виконання легкоатлетичних вправ (за допомогою вчителя);

*орієнтується в спортивному залі та на майданчику (за допомогою чи за вказівкою учителя);

*дотримується правил підготовки до уроку та техніки безпеки під час занять легкою атлетикою (за допомогою вчителя);

*має елементарне уявлення про окремі легкоатлетичні вправи; старт і фініш (за допомогою вчителя);

*розрізняє основні просторові характеристики виконаної рухової дії; основні частини тіла, задіяні при виконанні фізичної вправи (за допомогою вчителя);

*виконує ходьбу по предмету, з переступанням через предмет (за допомогою чи наслідуючи вчителя);

*виконує біг: повільний, швидкий, зі зміною темпу, зі зміною напрямку (за допомогою чи наслідуючи вчителя);

*виконує повзання: по гімнастичному мату; повзання, обминаючи перешкоди (за допомогою вчителя);

*виконує стрибки чергуючи з ходьбою; у висоту з

	<p>місця до визначеного орієнтира (за допомогою чи наслідуючи вчителя);</p> <p><i>*виконує</i> лазіння: пролізання через гімнастичний обруч (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*вміє</i> узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*вміє</i> узгоджувати дихання з виконанням рухових дій (за допомогою вчителя).</p>
<p>Рухливі ігри.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>має уявлення</i> про хід гри, її початок і закінчення; правила та зміст розучених ігор (за допомогою чи при підказці вчителя); • <i>має уявлення</i> про вияв емоцій, почуттів; взаємини школярів; дружбу та взаємодопомогу (за допомогою чи при підказці вчителя); • <i>дотримується</i> правил поведінки, гігієни та безпеки при проведенні ігор (за допомогою чи за підказкою вчителя); • <i>відповідає</i> на короткі запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (за допомогою чи при підказці вчителя); • <i>розрізняє</i> основні частини тіла, задіяні при проведенні рухливої гри (за допомогою чи при підказці вчителя); • <i>сприймає</i> та <i>виконує</i> команди, розпорядження вчителя (за допомогою чи при підказці вчителя); • <i>дотримується</i> послідовності виконання рухових дій (за допомогою вчителя); • <i>виконує</i> ходьбу, біг, стрибки, лазіння та повзання в ігрових ситуаціях (за показом чи наслідуючи вчителя); • <i>вміє</i> узгоджувати дихання з виконанням вправ (за допомогою чи наслідуючи вчителя); • <i>вміє</i> грати в 5-6 рухливих ігор (за допомогою чи за показом вчителя); • <i>спілкується</i> (питає, відповідає тощо) з іншими учнями та вчителем в процесі проведення гри (за підказкою вчителя); • <i>емоційно</i> реагує на ігрові ситуації (під контролем учителя); • <i>здійснює</i> взаємодію з іншими дітьми під час проведення гри (за допомогою чи під

	<p>контролем учителя);</p> <p><i>*розрізняє</i> основні частини тіла, задіяні при проведенні гри (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*має уявлення</i> про хід гри, її початок і закінчення; правила та зміст розучених ігор (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*намагається</i> узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*вміє</i> грати в 3 рухливі гри (за допомогою чи за показом учителя);</p> <p><i>*використовує</i> здобуті рухові навички (ходьбу, стрибки, повзання тощо) в рухливих іграх (за допомогою учителя).</p>
--	---

Ігрова та змагальна діяльність

<p>Рухливі ігри, естафети, змагання. Українські народні ігри.</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Має</i> уявлення про правила поведінки та гігієни при проведенні рухливих ігор; правила безпеки при виконанні рухових дій; зміст розучених ігор (за допомогою чи за підказкою вчителя); • <i>дотримується</i> правил поведінки, гігієни та техніки безпеки (за допомогою чи за вказівкою вчителя); • <i>бере участь</i> у рухливих іграх, естафетах і змаганнях різного рівня тренувального навантаження (відповідно до індивідуальних психофізичних можливостей) (за допомогою чи під контролем учителя); • <i>бере участь</i> у різних змаганнях: «Веселі старти», спартакіади від «Інваспорту» з різних видів спорту, фестивалі народних розваг і ігор, фізкультурні свята, Дні здоров'я та фізичної культури тощо • <i>вміє</i> узгоджувати дихання з фазами рухів (за допомогою чи наслідуючи вчителя); • <i>емоційно</i> реагує на процес і результат рухливої гри (під контролем учителя); • <i>вміє</i> узгоджувати свої дії з діями інших гравців (за допомогою чи наслідуючи вчителя); <p><i>*має уявлення</i> про хід гри, її початок і закінчення; правила та зміст розучених ігор (за</p>
---	--

	<p>допомогою вчителя);</p> <p><i>*має елементарне уявлення</i> про правила поведінки та гігієни при проведенні рухливих ігор і змагань; правила безпеки при виконанні рухових дій (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*бере участь</i> у фестивалі народних розваг і ігор, фізкультурних святах, Днях здоров'я та фізичної культури тощо (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*намагається</i> узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*розрізняє</i> основні частини тіла, задіяні при проведенні гри (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*вміє</i> узгоджувати дихання з фазами рухів (за допомогою вчителя).</p>
Комунікативна діяльність	
<p>Уроки фізичної культури, фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі дня, фізкультурно-масові заходи</p>	<p>Учень/учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Сприймає</i> звернене мовлення вчителя та однокласників (за підказкою чи за вказівкою вчителя); • <i>має уявлення</i> про способи взаємодії з оточуючими й окремими людьми та подіями (за допомогою чи за підказкою вчителя); • <i>спілкується</i> (питає, відповідає, передає потрібні предмети тощо) з іншими учнями та вчителем в процесі підготовки до уроку чи рухової дії (відповідно до індивідуальних психофізичних можливостей); • <i>використовує</i> засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи його в процесі уроку (за допомогою чи за підказкою вчителя); • <i>намагається узгоджувати</i> свої дії з діями товаришів і вчителя (з допомогою чи під контролем вчителя); <p><i>*використовує</i> засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*намагається</i> узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою вчителя);</p> <p><i>*дотримується</i> правил поведінки, гігієни та техніки безпеки на заняттях (за допомогою</p>

Життєва компетентність**Учень/учениця:**

- *виявляє* інтерес до занять фізичною культурою (за допомогою чи за вказівкою вчителя);
  - *має уявлення* про ранкову гімнастику, її значення для здоров'я людини (за допомогою чи за вказівкою вчителя);
  - *має уявлення* про окремі фізичні вправи, розучені на уроці; про основні просторові та часові характеристики переміщення; тілобудову (основні частини тіла людини); про основні емоції та почуття; дружбу та взаємодопомогу (за допомогою чи за підказкою вчителя);
  - *дотримується* вимог до спортивної форми та взуття (за допомогою чи під контролем учителя);
  - *сприймає* звернене мовлення вчителя, зосереджуючи увагу на органах артикуляції та жестах учителя (за допомогою чи за вказівкою вчителя);
  - *сприймає* текст (слова, фрази) на табличках тощо; *читає* таблички (за допомогою чи за підказкою вчителя);
  - *відповідає* на короткі запитання в межах знайомого мовленнєвого матеріалу (за допомогою чи за підказкою вчителя);
  - *розуміє* зміст сприйнятого знайомого мовленнєвого матеріалу (за допомогою чи за підказкою вчителя);
  - *використовує* основну спортивну термінологію (за допомогою чи за підказкою вчителя);
  - *називає* основні частини тіла, задіяні при виконанні вправи; основні просторові, часові та динамічні характеристики виконаної рухової дії (за допомогою чи за підказкою вчителя);
  - *здатен спілкуватись* (запитувати, відповідати, просити тощо) з іншими учнями та вчителем в процесі уроку (відповідно до індивідуальних психофізичних можливостей);
  - *здатен розрізняти* використані предмети за розміром, формою, кольором (за допомогою чи за підказкою вчителя);
  - *вміє узгоджувати* фази дихання з виконанням вправи (за допомогою чи наслідуючи вчителя);
  - *виконувати* елементи фізичних вправ і окремі фізичні вправи (за допомогою чи за показом учителя);
  - *здатен дотримуватись* послідовності виконання вправ (за допомогою чи під контролем учителя);
  - *здатен використовувати* приклад, підказку тощо як допомогу при виконанні завдання вчителя; здобуті рухові навички (ходьбу, стрибки, повзання тощо) для заданої імітації (за допомогою чи під контролем учителя);
  - *здатен прикладати* зусилля для покращення результату своїх дій (за допомогою вчителя).
- *здійснює підготовку до уроку фізичної культури (за допомогою учителя);
- *дотримується основних правил поведінки, гігієни та безпеки на уроці

фізичної культури (за допомогою вчителя);

*має елементарне уявлення про руховий режим дня учня, значення ранкової гігієнічної гімнастики; про основні частини тіла, задіяні при виконанні вправи; про основні часові та просторові характеристики виконаної рухової дії; про тілобудову людини; про окремі гімнастичні та спортивно-прикладні вправи; старт і фініш (за допомогою вчителя);

*сприймає звернене мовлення педагога (за допомогою вчителя);

*виконує команди та розпорядження вчителя (за допомогою вчителя);

*здатен використовувати засвоєний словник в межах зрозумілого мовленнєвого матеріалу, застосовуючи в процесі уроку доступну форму (усне, жестове) мовлення (за допомогою вчителя);

*виконує вправи, задані вчителем (за допомогою чи наслідуючи вчителя);

*здатен узгоджувати дихання з виконанням фізичної вправи (за допомогою чи наслідуючи вчителя);

*здатен використовувати здобуті рухові навички (ходьбу, стрибки, повзання тощо) у практичній діяльності (за значною допомогою чи за допомогою вчителя);

*здатен узгоджувати свої дії з діями інших учнів (за допомогою вчителя).

Генеральний директор директорату
інклюзивної та позашкільної освіти

Валентина ХІВРИЧ